IOACHIMI PERIONII BENEDICTINI CORMOERIACENI, PRO CICERONIS ORATORE *contra Petrum Ramum, oratio.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

NON SATIS VNA TE- NET CERATAS ANCHORA PVPPES.

In geminam anchoram.

Fundabat ſatis Aonias una anchora puppes,
Dum tantum Auſoniis muſa nataret aquis.
Nunc quum Palladiæ ſulcant maria omnia naues,
Viſa q; una parum eſt anchora, facta duplex.

Lutetiæ Pariſiorum per Nicolaum Diuitem, uia ſacerdotum, ad diuæ Genouefes, ſub inſigni geminæ anchoræ.

CVM PRIVILEGIO REGIS

1547.

145

Benedictinus Cormœriacenus Petro Caſtellano pontifici Matiſconenſi S. P. D.

M*emoria tenere te arbitror Ariſtotelē præſtanti ingenio & doctrina uirum, clariſſimumq́; philoſophum à* Petro Ramo *quadriennio abhinc grauiſſimis contumelijs, conuitijsq́; uiolatum eſſe, idq́; factum eius tam indignum & atrox uiſum eſſe doctis ac bonis omnibus, non priuatim modo, ſed etiam publicè, ut nihil eis prius fuerit q̃ ut illius audaciam, temeritatemq́; talem ac tantam, quæ præſertim ad academiarum exitium, & perniciem pertineret, comprimerent ac coercerent.* S*upplicium quidem huiuſmodi uidebatur eſſe, ut eum non ſolum retardare à ſimili facinore aliquandiu, uerùm etiam omnino in poſterum tempus deterrere poſſet. Quod ſecus accidit.* I*s enim* A*riſtotele omni maledictorum genere uexato, illiusq́; repudiata labefactatáque diſciplina, tamen non ſe (id quod illum malo coactum facturum ſperabamus) in officio continet, ſéq́; ad* C*iceronem accuſandum iam his paucis menſibus contulit. Quoniam autem illum tum philoſophorum principem oratione bene longa, ut ſcis, defendi, ueritus equidem ſum, ne mihi uitio uerti poſſet, ſi eo officij genere quod* G*ræco homini præſtitiſſem, noſtrum, id eſt,* C*iceronem* L*atinæ præſertim eloquentiæ parentem deſertum relinquerem.* O*rationem quidem ipſam ad te potiſſimum mittendam, in tuóque nomine diuul-*

gandam cenſui, propterea quòd eiuſmodi es qu. tuo in illum ſtudio & amore, eius exiſtimationem ac dignitatem non ſolum eloquentiæ (qua uales plurimum) uiribus, uerum etiam auctoritatis tuæ pōdere tueri poſſis & debeas. Vale Cormœriaci Calend. Nouembris,

M.D.XLVII.

IOACHIMI PERIONII BENEDICTINI CORMOERIACENI, PRO Ciceronis oratore contra Petrum Ramum, oratio.

Qvod ſuperioribus tēporibus prædixi fore, ut Petrus Ramus, qui Ariſtotelis philoſophiam non labefactare tātum, ſed funditus euertere conaretur, non in hac arte una aculeos accuſationis ſuæ conſumeret, ſed philoſophorum patientia quam tentaret, ad cæterarum quoque artium perniciem atq; adeo interitum abuteretur: id nos iam his temporibus, id eſt quadriennio poſt, experimur. Is enim eundem ſe nunc Ciceroni in eius oratore ad Brutum reprehendēdo præſtat, quem ſe tum Ariſtoteli illius de dialectica libris refellendis præbuit, cum nihil diſtinctè, nihil enucleatè præcipere dicit, ſed confuſè perturbatéq; omnia: definiendi eum diuidendíq; ignarum fuiſſe uult in hoc libro, adimit ei cognitionem uſumq; artium omnium, ſpoliat eum iudicio ſenſuq; communi: denique ita cum eo agit, ſic eum tractat, tam ſtudioſè (ne dicam malitioſè) in eum inquirit: ut nemo unquam magiſter aut præceptor tam ſeuerum ſe in diſcipulum uel ignariſſimum in exigendis ijs quæ ad primas literas pertinēt, præbuiſſe uideatur. Sed quoniam illis ipſis temporibus illa Ariſtotelis accuſatione tantum in ſe bonorum, doctorumq; omnium odium cōcitatum eſſe ſenſit, ut edicto & diplomate principis ſupplicij cauſa uiderit ereptam ſibi in poſterum in Ariſtotelem dicendi poteſtatem: ita hanc rem aſtutè geſſit, ut eius criminis inuidiā in Brutum, cuius rogatu librum illum

Cicero ſcripſiſſet ad eumq; miſiſſet, tranſtulerit: q.. ſperaret ſe, ſi Brutum de Ciceronis Oratore iudicium ſententiámque proferentem & loquentem faceret, ita illius nomine ſubleuatum iri, ut nulla inuidia flagraret. Quod tamen eius factum ſi non laude dignum eſſet, at certè uituperatione careret, ſi Bruto in hac tota diſputatione eam affinxiſſet orationem quæ tanti uiri perſonæ conueniret. Cum uerò Brutum ea in Cicerone reprehendentem inducat, quæ indoctiſſimus quiſque fugeret ac improbaret: quis eum non iurè reprehendat, eiúſque tale conſilium ac factum in aliena perſona tam ineptè induenda, & rideat, & improbet! Mihi quidem certè res hæc tota tam atrox & indigna uiſa eſt cum primum Calendis ferè Maijs proximis quæſtiones eius Brutinas Lutetiæ in manus ſumpſi, ut mihi primo quoque die & atrocitatem facti omnibus exponendam, & idem officium Ciceroni, quod quadriennio proximo Ariſtoteli præſtitiſſem, præſtandum intelligerem: præſertim cum eundem utriuſque accuſatorem eſſe animaduerterem, quem non ratio, non pudor, non religio, non officium diſcipuli, non beneficium magiſtrorum, non denique pietas retardare potuiſſet, quin præceptores tales uiros quibus doctrinam ſuam acceptam ferre deberet, ſummis iniurijs contumelijsq; afficeret atque uexaret: idque eo magis, q ſi minus ſuperiore oratione qua Ariſtotelem defendi efficere potui, ut hoc malum aliarum artium homines conualeſcere, & in artium ſuarum pernitiem creſcere ne ſinerēt: hac tamen perfecturum me eſſe ſperaui, cum

in duas iam diſciplinas impetum feciſſe cognouiſſent. Quapropter adeſte in hac cauſa ijs animis, quos à uobis ea cauſa poſtulat, qua id non obſcurè ſed palàm & apertè agitur, ut uos nulla arte præditi uideamini, Ramus unus non ſolum inſtructus bonis diſciplinis, ſed earum etiam omnium quæ adhuc latuerint, inuentor & quaſi auctor eſſe uideatur. Cum enim Ariſtotelis Ciceroniſq; artificia improbat & uituperat, quos in ſuo genere excelluiſſe ſcimus omnes: profectò quem in ijs artibus, quas illi profeſſi ſunt, teneamus, niſi unum ſe reliquit excepitq; neminem. Quòd ſi hoc iam altero loco eius audaciam minime comprimitis, cupiditatiq; gloriæ reſiſtitis: cui dubium eſt quin Hippocratem, Galenumq;, Euclidem, Archimedem, cæterarumq; artium principes reiecturus ſit, eoq; doceat nec Medicinæ uos, nec Geometriæ, nec Aſtrologiæ, nec reliquarum artium laude ulla ualere & excellere. cum illorum modo artibus præditi ſitis, quos iſte in nullo numero aut loco habendos eſſe decreuerit? Hoc uobis iterum denuncio ac prædico, ne (quod omen Deus auertat) interitus & exitium artibus ueſtris comparetur: ſi negligitis, non me qui officio functus ſum, ſed uos qui parêre monenti mihi noluiſtis, accuſare debebitis. Quare dum licet & res integra etiã eſt, in hãc ueſtram cauſam incumbite. Vos hortor rhetores, uos oratores, & qui Ciceronis eloquentiæ latinæ parentis amantiſſimi eſtis, Ramo, qui illum omni arte iudicioque ſpoliat, reſiſtite, eius talem tantamque audaciam frangite, mucronem accuſationis eius

retundite. Quod quò ſtudioſius diligentiúſq; faciam, ita nobis exponam quæ in Ciceronem criminoſa eſſe uult, itáque ea refellam, ut inuidia, maledicendíque libidine impulſus, non ut quæ uerisimile eſt Bruto ueniſſe in mentem contra Ciceronis oratorem dicere oſtenderet, ad eum accuſandum ueniſſe uideatur. In quo eum ego ordinem quem ipſe in accuſando tenuit, ſeruabo. Brutum quidem facit Ramus dicentem deſcriptionem omnem oratoriam, id eſt, totum librum Ciceronis, qui Orator inſcriptus ſit, perpetua confuſione conturbatam, multis locis manem, pleriſque falſam ſibi uideri. duaśq; parteis uniuerſæ confuſionis ad refellendum ſibi ſtatuentem inducit, unam ab initio uſque ad elocutionis explicationem, alteram deinceps ad extremum. Quibus duabus partibus Cicero & oratorem & oratoris omnem laudem infinitis erroribus commentíſque perdiderit. Quàm hæc quæſo accuſationis partitio & quaſi fundamentum ei perſonæ quam ſuſtinet, conuenit? ut Brutus, qui tantum Ciceroni tribuit, quantum uix alij nemini, omnia ab eo confuſe perturbatéque dicta confirmet, oratorem oratoríſque laudem omnem infinitis erroribus commẽtíſque non contaminatam, ſed omnino perditam dicat, idque ſibi ad docendum uelit proponere. Ab hac præclara propoſitione ad priorem accuſationis partem delabitur, in qua primum quærit Brutus illius, cum oratorem perfectum definiendum ſibi proponeret Cicero, eum qui in foro cauſiśq; ciuilibus ita diceret, ut probaret, ut delectaret, ut flecteret, quãobrem

hac definitione falſa præſertim (ut ait) & abſurda, tam longum, tam prolixum, tam inanem Aſianæ & redundantis copiæ ſermonem conſumendum putauerit. Hoc ut probet, Ciceronē uult cogitare q̃ ad proluſionem tribus moleſtis egreſſionibus abutatur. Quæſtionem, inquit, ponis, quis orator probandus ſit maxime: repentè quæſtionis huius immemor, de propoſita uia diſcedis, & ab ea longiſſimè aberras. Hoc ego loco ad illam accuſationem tuam Rame quæ in definitionis reprehenſione uerſatur, hoc tantum reſpondebo. quod uerbo reprehendas, id ſatis eſſe uerbo negare. Nunc de crimine egreſſionum dicam. In quo hoc tibi primum pro Cicerone reſpondeo, tibi cogitandum eſſe, q̃ apta hæc ſit Bruto accuſatio tua. Vis Brutum in Cicerone egreſſiones reprehendiſſe, ut aliquid diceres: Deinde Brutum à te indoctum neſcio quem induci, qui ea ut uitia obijciat & culpet, quæ in ſumma laude uerſentur. Quis enim ei ignoſcat, qui cum de rebus à communi ſenſu abhorrentibus dicat, non & timidè dicat, & ea quæ obeſſe alijs poſſe uideantur, doceat non ſolum nihil obeſſe, ſed prodeſſe etiam poſſe, ſi modo poſſit oſtendere? Qui autem hoc faciat, an non is laude potius q̃ uituperationē, eiuſq; oratio approbatione magis omnium, q̃ cuiuſq̃ reprehenſione digna eſſe uideatur? Hoc Brutus ille non is quem tu tibi finxiſti, & intellexit & fecit. Vidit enim Cicero pleroſq;, cum fingi à ſe talem oratorem intellexiſſent qualis nunquam uiſus eſſet, retardari à ſtudio deterreriq; poſſe. Itaq; huic ille malo, tanto præſertim, remedium ſibi q̃ primum afferendum putauit, idq; fecit primum poëtarū, deinde

philoſophorũ,tũ ſtatuariorũ,poſtremũ etiã orato.
cõmemoratione,quorũ ſtudia retardata nõ fuiſſent ſũ-
ma aliorũ,qui in ſimilibus artibus excelluiſſent,laude
& gloria.Quid tandẽ in hoc mali,aut criminis? aut
quid nõ potius boni & laudis eſt? Vrget tamen etiam
Brutus noſter & quærit,quid opus fuerit tã bella co-
hortatione,cũ ſua ſpõte,aut potius utilitate,Cicero au-
ditorẽ ad audiẽdũ paratũ habuerit,præſertim cũ di-
ſputationis initio id abũdè perfectũ ſit? Quaſi uerò nõ
hoc ſit initiũ totius diſputationis,aut res ipſa tã ab uſu
remota,támq; à cõmuni ſenſu omni abhorrens,nõ eã
uim habuerit,ut animos & ingenia ſtudioſorũ dicẽdi,
ab arte abduceret. Atq; hæc de prima egreſſione. Alte
rã ait in definitionis explicãdis legibus eſſe cõſumptã.
Idq; bellè quidẽ & uerè à Cicerone factũ,ſed ineptè
& indecẽter,qđ artiũ inſtituẽdarũ & tractãdarũ or
dinedocere conaris.Sed uide q̃ id qđ uis nõ efficias.Nõ
enim ſi in grammatica tradẽda,quæ prima eſt ac ſim
plex,uitioſũ eſt dialecticorũ præcepta inculcare,pro-
pterea in arte rhetorica,quæ dialecticæ ex altera parte
quaſi reſpõdet(ut docet Ariſtoteles)id nõ licebit. Vt in
muſica,ſi quis de numeris qui arithmeticæ ꝓprij ſunt di
cat,nõ inſcitè,nec ineptè faciat. Qđ eodẽ modo de ma-
gnitudinibus in geometria,& aſtrologia iudicãdũ eſt.
Quòd ſi hæc in his artibus q̃ ꝑpauca inter ſe cõmunia
habẽt,fieri licet,qd de diſſerẽdi ac dicẽdi artibus dice
mus,q̃ & rẽ eãdẽ ſibi ꝓpoſitã habẽt,& eoſdẽ locos,
tãtáq; ſocietate cõiũctæ ſunt doctiſſimorũ hominũ(quã
poſteritas ſecuta eſt)ſẽtẽtia,ut utraq; manui ſimilis eſſe
dicatur,nec inter ſe differãt,niſi q̃tũ manus à ſe ipſa cũ

pugnũcõpreſſa eſt, & cũ in palmã dilatata, intereſt!
Iſto quidẽ pacto locorũ argumẽta in arte dicẽdi tradẽ
da nõ erũt, nihil de diſpoſitione, nihil de exornatiõe ac
laudatiõe, nihil de deliberatiõe dicẽdũ erit, ſunt enim
hæc aliarũ artiũ propria. Quãquã hoc alia etiã ratio-
ne defendi poteſt. De perfecto oratore cũ Cicero Bruti
rogatu quæreret ac diſputaret, eũq; ſtatueret in quo ni-
hil deſyderari poſſet, an nõ cõſentaneũ ei fuit, eũ perpo
lire, & quaſi ornare omnibus optimis diſciplinis! Sed
de hoc poſt dicemus copioſius & pluribus. Nũc de dia
lecticæ præceptis legibuſq; dicamus. Ponit Cicero. ſine
philoſophia nõ effici quẽ quærat eloquẽtẽ: hoc iſte cũ
ad utilitatẽ trãſfert, parũ dicit. Nõ enim idẽ utile eſt,
qđ neceſſariũ: cõſiſtereq; poſſunt artes, etiã ſi rebus uti
libus careant: ijs aũt quæ neceſſariæ ſunt deſtitutæ, eſſe
nullo modo poſſunt. Sed demus tibi ueniam uerborum
tuis nõ ita ſubtiliter põderãti. Quid! Nõ effici putas. ſi
utilis ſit oratori philoſophia, ut cõſentaneũ ſit in expli-
cãdo oratore de philoſophiæ legibus ac inſtitutis præci
pere! In quo hoc à te quæro, quáſnã Cicero philoſo-
phiæ leges aut præcepta hoc in libro tradat. Nullũ no-
minare potes, niſi fortè illud unũ qđ eſt in prima ferè
pagina poſitũ his uerbis: Quicquid eſt igitur, de quo ra
tione & uia diſputetur, id eſt ad ultimã ſui generis for
mã ſpeciẽq; redigẽdũ. An hoc præceptũ unũ paucáq;
alia eiuſmodi ſunt ut te, id eſt Brutũ tuũ, tã acerbã ac-
cuſationẽ proferre cogeret, támq; longã eã, ut uix tres
paginæ cõprehẽderent! Quã qui ſine oratore legent, ij
illius acerbitate & indignitate ducti, Ciceronẽ totũ fe-
rè librũ tradendis philoſophiæ præceptis cõſumpſiſſe

iudicabunt. Vrget etiam nos uehementius, falſi crimine. Cum enim hoc totum quod eſt Ciceronis propoſuit. quærit num iſta ſit multo uerior: Eloquentia eſt philoſopho neceſſaria: idq́; hoc ipſo confirmat, ꝙ non conſequentibus antecedentia ſtudia, ſed contrà antecedentibus conſequentia indigeant. Ego antè q̃ ad hanc tuam concluſiunculam reſpondeo, de te quæram, cur propoſitionem hanc conſyderandam alijs ſolam reliqueris, non etiam rationes Ciceronis quibus eam confirmat & illuſtrat, attuleris. Multa enim uerè illa quidem dicuntur, ſed plerumq; eiuſmodi ſunt, ut niſi adhibito nitore & quaſi lumine orationis, falſa uideãtur. Quod cum ille eius illuſtrandæ cauſa fecerit, tuũ fuit ea omnia, aut certè nonnulla proferre. Tum enim & rei fortaſſe multis obſcuræ ueritas patefacta, & tuæ calũniæ locus nullus relictus eſſet. Hoc tu quoniam calumniandi, ut dixi, cauſa prætermiſiſti, faciam. Poſitum ſit igitur inquit in primis, quod poſt magis intelligitur, ſine philoſophia non poſſe effici quem quærimus eloquẽtem, non tamen ut in ea ſint omnia ſed ut ſic adiuuet, ut palæſtra hiſtrionem. Parua enim magnis ſæpe rectiſſimè conferuntur. Hoc multis rationibus cõfirmat, quarum hæc prima eſt: Nam nec latius nec copioſius de magnis uarijſq; rebus ſine philoſophia poteſt quiſquam dicere. Duas alias affert deinceps, quarum poſteriore quæ ſint magnæ illæ res explicat. Nec uerò inquit ſine philoſophorum diſciplina genus & ſpeciem cuiuſq; rei cernere, neq; eam definiendo explicare, nec tribuere in partes poſſimus, nec iudicare quæ uera quæ falſa ſint, neq; cernere conſequentia, repugnantia

e, ambigua diſtinguere. Quid dicam de natura rerum, cuius cognitio magnam orationis ſuppeditat copiam, de uita, de officijs, de uirtute, de moribus ſine multa earum rerum diſciplina aut dici, aut intelligi poſſe? Quod autem ait Cicero, quod poſt magis intelligetur, id eſt copioſiſſimè & uberrimè media ferè libri parte explicatum. Hæc tu Brute noſter ſi attuliſſes, nihil fuiſſet cur aut falſi crimen Ciceroni obijceres, aut concluſiuncula eum captare uelles. Omnes enim cum eius ſpectaſſent intellexiſſentq́; ſententiã, ſi hæc euomeres, te ſtatim refelliſſent. At non conſequentibus antecedentia ſtudia, ſed contrà antecedentibus conſequentia indigent. Hoc quadam ex parte, non in totum uerum eſt. Si enim artes perfectas conſyderemus, ea ſtudia quæ ſuapte natura antecedunt, conſequentium indigere uidebuntur: ſi cum alijs minus abſolutis conferãtur, ut grãmatica quæ prima eſt omnium natura, ſi ad abſolutã formam redigetur, quodammodo multarum diſciplinarum indigebit. Itaq; Quintilianus grammaticum uult non eſſe ignarum artis dicendi, non hiſtoriarum, non poëtarum, non geometriæ, non deniq; ullius artis rudẽ. Grammaticus eum ſe eſſe profitetur qui oratores enarret & explanet, qui poëtas interpretetur, qui hiſtoriis lucem afferat. Eſt igitur ei neceſſaria artium illarũ cognitio, ut ſuo munere officióq; fungatur. Quanquam ne hoc quidem in loco grammaticam plenam atq; perfectam intelligere cogimur. Neq; enim, non dico perfectus Grãmaticus, ſed mediocris ac tolerabilis retinere nomen artis ſuæ ſine artis poëtarum aliqua cognitione ullo modo poteſt. Atqui Grammatica naturæ ordi-

ne prior eſt, poëtica poſterior & conſequens. Q grammaticæ neceſſaria eſt ad munus ſuū tuendum, falſum eſt id quod uis, priora ſtudia neceſſaria eſſe poſterioribus, non conſequentibus antecedentia egere. Quæ eſt igitur reprehēſio tua? Quæ (malum) ratio eſt, in eo quod corrigas peccare? Quid eſt aliud ſemetipſum refellere, ſi hoc non eſt? Quid eſt aliud ſe omnibus deridendum, ut Terentiano uerbo utar, propinare? An nō id uerum eſſe omnes iam intelligere poſſunt, quod doctiſſimis uiris quibuſdam dixi, cum primum Lutetiæ Calēdis ferè Maijs in manus meas præclaræ iſtæ tuæ quæſtiones uenerunt, eius libri inſcriptionem libro optimè conuenire? Sunt enim Brutinæ quæſtiones, ſiue uno uerbo Brutinæ dicantur, ſiue duobus. Sed ad alia ueniamus. Non eſt ꝙ expectes dum tibi ad omnia ſigillatim reſpondeam. Sunt enim pleræq; tuæ criminationes ac reprehenſiones tam leues, tamq́; perſpicuè falſæ, ut qui eas diluere uelit nihil facere uideatur. Se enim ipſæ refellunt, facileq́; declarant, quo animo ad accuſandum Ciceronem deſcenderis. Quid enim criminis in eo eſt, ꝙ Periclē Cicero cæteris oratoribus ait apud Platonem in Phædro Socratis ſententia præſtitiſſe, ꝙ Demoſthenem clariorē è Platonis quaſi officina prodijſſe, ꝙ ipſe ſe oratorem, ſi modo ſit, aut etiam quicunq; ſit, non ex Rhetorum officinis, ſed ex Academiæ ſpatijs extitiſſe? At hæc tamen crimino ſa in eū cenſes eſſe oportere. Quid dicam de Ideis? de quibus à Cicerone ſuſcepta & habita oratio à te obſcuritatis primū crimine damnatur, deinde quoniam ſubobſcurā eam ille dixit futuram quæritur, qualis tandem doctis & peri

,ptura ſit,nũ facilis & perſpicua? An nõ hæc tua oratio uanitatis plena eſt? Subobſcuram eam ille ait, tu quæris de obſcuritate quæ ſit in oratione, quid reſpondeat Quaſi uerò tam perſpicua eſſe debeat, eam ut quiuis intelligat, nec liceat ea dicere, quæ aut nunq̃ commemorata ſint, aut ita uetera & antiqua ut noua eſſe uideantur. Atq; hæc de Ideis quæſtio, non indoctis modo, ſed doctis etiam perobſcura & perdifficilis uidetur: nec ſi quis eas incognitas habeat, idcirco, id quod tu Ciceronem uis exiſtimare, ignarus eſt habendus. Sunt ſanè eruditis etiam hominibus perobſcuræ nec planè cognitæ. quid tu? an tã graue crimẽ eſt de ijs dicere, q̃ inducis? Quãdo, aut apud quos non licuit ea dicere ſemper, quæ cauſæ ac rei quæ tractetur plurimũ proſint? At Bruto ſcribebat oratorem ſuũ. Scribebat ſanè, & rogatus. Itaq; hæc illi ingrata eſſe nec potuerũt, nec uerò debuerũt. Quæ ſequũtur, à te in riſu, iocis ac ſalibus cõſũpta ſunt omnia. Quibus prætermiſſis, ad triũ dicẽdi generũ crimẽ uenio. Tria dicẽdi genera Cicero ponit: ſubtile, graue, & temperatũ: in qua iſte partitione hoc reprehẽdit, ꝙ nõ ad elocutionẽ, ſed ad res ipſas quæ elocutione tractantur, fuerit accõmodãda. Graue crimẽ, ſi uerũ. Hoc ut ꝓbet, comœdiã nobis ꝓponit, in qua ſint omnia & uerborũ ornamẽta, & ſentẽtiarũ: illius ſummiſſã orationẽ eſſe dicit. Quis hoc tibi dabit? An tibi nõ uitioſa oratio uideatur, qua res humilis ac ſubtilis omniũ & ſentẽtiarũ grauitate, & uerborũ maieſtate tractetur? Quid enim magis alienũ officio, q̃ res tenues grauiter copioſéq; dicere? Quæ aũt res ſocco humilior poteſt eſſe? Quã igitur nobis cõſtituis

Comœdiā, eius uitioſa eſt oratio. Quod eodē Tragœdia, & re moderata quas fingis, licet exiſti re. Neq; enim aut Tragœdia, aut res moderata ulla eſſe poteſt, quæ non ſi omnia uerborum ſententiarūq; lumina habeat, à præceptis artis abhorreat. Quid enim magis ridiculum ſit, q̄ ſi quis hiſtoriam conſcribēs hæc omnia quaſi aucupia quærat & conſectetur? an non orator potius q̄ hiſtoriographus, & exornator magis q̄ narrator uidebitur? Non igitur contra Ciceronem ualet, quod tuus Brutus *affert. Loquitur enim ille de recta oratione, tu de uitioſa. In recta autem oratione, ſi humilis ſit, omnia doceri uult, omnia dilucidiora eſſe, non ampliora: fugienda enim ſunt ſubmiſſa, tū paria paribus relata, tum ſimiliter concluſa, eodémque pacto cadentia, & immutatione literæ, quaſi quæſitæ uenuſtates. Tu autem hæc omnia cæteráq; & uerborum & ſententiarum lumina in hoc genus cadere poſſe exiſtimas. Nec uerò proſopopœia eadem, id quod uis, comica & tragica eſſe ullo modo poteſt. Alia eſt enim comicarum perſonarum dignitas, alia tragicarū. Itaq; humilem humilis, grauem grauis decet oratio. Nō igitur* Cicero *hæc tria dicendi genera ita exiſtere uult & quaſi efflorеſcere ex elocutione, ut à rebus ipſis quæ dicendo tractentur, ea neget oriri: ſed contrà illa ipſa tribus rerum generibus ſeruire uult. Sint enim res oportet, de quibus dicatur. Eæ autem quoniam triplices ſunt, aliæ graues, aliæ acutæ ac ſubtiles, quædam utrarumq; participes, ex eo tria ipſe dicendi genera facit. Quòd ſi uelim, ut tu, aliquid exempli cauſa fingere, tum & res quibuſdam locis non ex ſe uiq; ſua, ſed*

ex oratione qualis ſit ponderari uidebitur, & recta illa erit oratio. Quid eſt enim quæſo te Brute noſter, in quo regna dominetur oratio? aut quod ei potius maieſtatem quandam dignitatẽmq; afferat? an non augendi amplificãdíq; ſcientia? Ea uerò qua in re magis ſplẽdeſcit, q̃ cum oratione fit ut res paruæ, magnæ grauéſq; uideantur? In quo tandem genere res illæ erunt? Si eas per ſe & ex ſe, uiq; ſua ſpectes & æſtimes, nónne paruæ tenuéſq; habebuntur? Sim ex pondere, & quaſi flumine orationis, an non grauiſſimam quamq; æquabunt? Ex quo intelligi licet, non ex rebus ſemper, id quod uis, genus orationis, ſed ex genere dicendi res interdum & ponderari & elucere. Rides tu quidem multis uerbis Ciceronem, quòd inueſtiget oratorẽ quẽ ipſe, ut ais, iam inuenerit, id eſt quem inuenerit antè q̃ inueſtigauerit. O calumniandi libidinem. Tibi materiã fingis & quæris, ne tibi defuiſſe uideatur oratio. Cicero quidem initio libri pictorum & ſtatuariorum exẽplo perfectæ eloquentiæ ſpeciem ſe animo uidere dicit, effigiem autem auribus quærere: eadem autem ferè pagina, inueſtigemus inquit, igitur hunc Brute ſi poſſumus, quem nunq̃ uidit Antonius. Tu uerò ita eum reprehendis, quaſi duobus illis locis oratoris mentionem fecerit. Atqui aliud eſt perfectæ eloquentiæ formam animo cernere, aliud perfecti oratoris. Cicero igitur cũ abſolutæ eloquentiæ ſpeciem animo uidere ſe aſſerit, & effigiem auribus quærere, non quod mente cernebat ſe quærere uelle dicit, ſed eius effigiem quæ ad illius imitationem expreſſa ſit in oratore aliquo, audiendis oratoribus exquirere. Hoc enim dicit effigiem per-

ſectæ eloquentiæ auribus ſe quærere, cuius ſpeciẽ animo complecteretur. In *quo ut quod uerum eſt dicam, inſãtia lapſus es.* Idẽ *enim eſſe putaſti eloquentiæ ſpeciem, & effigiẽ, quod falſum eſt.* Species *enim res ipſa eſt abſoluta, effigies autem rei ad eius ſpeciẽ & formam expreſſum ſimulachrũ.* At *tandem exclamat, tenemus igitur* Brute, *quem quærimus, ſed animo: nã ſi manu cõprehẽdiſſem, & quæ ſequuntur.* Alludit *his uerbis* Cicero *ad uerbi tenẽdi ambiguã ſignificationẽ.* Et *profecto iã tũ inuenerat oratorẽ perfectũ, cũ is qualis eſſe deberet ad eũ uſq; locũ expreſſiſſet.* Quid *nunc te præclara illa nõ ab homine, ſed ab aſello ducta ſimilitudo adiuuat?* An *non ſentis homines intelligere quæ ſit frõs tua? quæ audacia? quæ calũniandi libido?* Triẽnio *antè* Ariſtotelẽ *ſophiſtam, aſinũ, ignarũ, & expertem omniũ artiũ appellaſti, omni eũ cõuitiorũ maledictorumq; genere affeciſti.* Hoc *tibi quoniam iã nõ licet, in* Ciceronẽ *impetum facis.* Nõ *te tui pudet? nõ mendacij? nõ uanitatis?* A *quibus tandem te ratio cohibebit, quẽ à talibus uiris, id eſt in ſuo genere omniũ conſenſu præſtantiſſimis cohibere nõ potuerit?* At Brutus *hic loquitur, non* Ramus. Quàm *quæſo decorũ eſt,* Brutũ *illum ea facere tribuentem* Ciceroni, *quæ in puero ferẽda non ſint?* Quis *enim puer ita cõfuſè & perturbatè aliquid dicat aut faciat, ut quod iã inuenerit, exquirat?* Nec *uerò hic finẽ facit* Brutus *tuus, omnia in* Cicerone *exagitat, in eũ inquirit: ſed q̃ malitioſè, ut ſuperiora, ſic quæ ſequuntur age uideamus.* Quoniã Ariſtarchus *grammaticus,* Plato *philoſophus,* Euclides *mathematicus dictus eſt, aliquis etiã orator ad illã* Ciceronis *defi*

nitionem accommodabitur. Præclara ſanè concluſio. Illi ſuarũ artium, ut uulgo loquimur, profeſſores fuerunt, ꝙ illorum artes perfecti abſolutiq́; generis quædam non expreſſa, ſed tantũ adumbrata ſimulachra eſſent: Cicero autem eum quærit oratorem, qui nunq̃ fuerit, iſq; qualis tandem eſſet, ſi poſſet eſſe, definiendo explicat. Quæ tandem reprehẽſio eſt niſi Sophiſtarum propria, cum aliud intelligitur, & aliud refellitur? Cicero eloquentem ſe nunq̃ inueniſſe dicit, tenere ſe fatetur, ſed tantum animo. Brutus noſter eũ & inueniſſe, & tenere non ſpeciem eloquentis ſed effigiẽ dicit. At eum Demoſthenis & ſuis orationibus exornat. Sanè exornat, ſed in quo hæc ſint, non continuò eũ uult eſſe eloquentem. Eum enim informat cui nihil deſit, & in quo nihil deſyderetur, qualis quoniam nemo unq̃ fuit, aut poteſt eſſe, non eſt ab eo inuentus. Ita qui ab illo inuẽtum eũ dicit eſſe, is perſpicuè falſa pro ueris affirmat. Quàm uerò præclarè hũc totũ locũ cõcludas, conſyderemus. Verba tua ſubijciã, ut id oẽs intelligere poſſint. Itaq; tanq̃ prodigij inſtar negaſti oratorẽ perfectũ reperiri in Græcis & Latinis oratoribus: quaſi uerò facilius ſit perfectum grãmaticum, perfectũ dialecticũ, perfectũ medicũ, perfectũ deniq; in ulla alia arte uirũ inuenire, q̃ in rhetorica, aut omnino id fieri poſſit, cum eiuſmodi perfectio ex tribus conſtet rebus, natura, arte, uſu: quarum nulla unq̃ fuit uel erit in homine perfecta. In qua quidem tua oratione, quid primum reprehendam, certe neſcio, repugnantiamne, an falſitatem: an puerilem rerum uerborũq; conſequentiã. Pugnãtia enim dicis, cũ & ſuperiore adhuc oratione Ciceronis

oratorem eo ipſo ꝙ eum tantum animo cerneret, eũq; informaret ipſe, qui nunquã uiſus eſſet, aut eſſe poſſet, improbaueris, & nũc perfectionem artis dicas tribus rebus conſtare, quarũ nulla unquam fuerit aut futura ſit in ullo homine perfecta. Falſa etiam conſtanter affirmas, cum ais ſic negaſſe Ciceronem oratorem perfectũ in Græcis & Latinis reperiri, quaſi facilius ſit perfectum grammaticum, perfectum dialecticum, perfectũ medicum, aut perfectum deniq; ulla alia in arte uirum inuenire, q̃ in rhetorica. Quæro enim ex te, num hoc ita negarit in rhetorica, ut in cæteris artibus facilius reperiri poſſe concederet? Quid reſponſurus ſis, ne te ipſe refellas, ſcio & intelligo. Quid autem reſpondendum ſit, exponam. Dico Ciceronem non ſolum de oratore perfecto loqui, ſed cæterarum quoq; artium homines abſolutos hac ſua oratione cõplecti. Quo id pacto doceri poteſt? inquies. Repete quæ ille initio huius diſputationis poſuit, tum & id facile intelliges, & te errare fatebere. Sed ego, inquit, ſic ſtatuo nihil eſſe in ullo genere tam pulchrum quo non pulchrius id ſit, unde illud ut ex ore aliquo quaſi imago exprimatur, quod neq; oculis, neq; auribus, neq, ullo ſenſu percipi poteſt, cogitatione tantum, & mente complectimur. Itaq; & Phidiæ ſimulachris, quibus nihil in illo genere perfectius uidemus, & his picturis, quas nominaui, cogitare tamẽ poſſumus pulchriora. Nec uerò ille artifex, cum faceret Iouis formam aut Mineruæ, contemplabatur aliquem è quo ſimilitudinem duceret, ſed ipſius in mente inſidebat ſpecies pulchritudinis eximia quædam, quã intuens, in eáq; defixus, ad illius ſimilitudinem artem

*& manum dirigebat. Vt igitur in formis & figuris
eſt aliquid perfectum & excellens, cuius ad excogita
tam ſpeciem imitando referuntur ea, quæ ſub oculos
ipſa cadunt: (neq; enim ut hoc interim moneam) legi
debet non negatio, ſic perfectæ eloquentiæ ſpeciem ani
mo uidemus, effigiem auribus quærimus.* Vides Brute
*noſter, quemadmodũ perfectæ eloquentiæ (quã quæ-
rat) ſpeciem, ex perfectarum aliarum artium ſpecie ſi-
militudineq; ducat.* Quòd ſi *perfectos pictores* Cicero
*qui nuſq̃ reperiantur ponit, falſum eſt id quod ais, cũ
de oratore nõ concedere, & concedere de cæteris,* Sed
*hoc tibi ignoſco, & ignoſcendum cenſeo, ut in ſupe-
riore hæream, cætera duo inquam negligo, in hoc uno
commoror.* Quid *tibi uis* Brute? Quid *quæris? quid te
ad ſcribẽdum impulit?* An *ꝙ* Cicero *talem oratorem
inueſtigauerit, & informauerit, qualis nuſq̃ fuerit aut
futurus ſit?* At *hoc fateris, quod cum fateris habeo ad-
uerſarium confitentẽ.* Sed *progredior etiam longius.* Si
*hoc ſentiebas, cur tu oratorem qui tibi probatur, idẽ
improbas?* Si *enim tibi probatur, eum improbare non
debes.* Si *improbas, te ipſe reprehẽdis.* Et *tu cum eiuſ-
modi ſis,* Marcum Ciceronem *in idem crimen uis inclu
dere.* A*is enim eum cũ in uno libro* Thucydidem *faci-
lè omneis uiciſſe dixerit, in hoc ipſo quem tu reprehẽ-
dis, ita eius extenuare orationem, ut ab ea nihil tranſ-
ferri poſſit in forum.* I*nconſtantiæ hoc maximè crimen
eſt, ſi uerum: ſed falſum eſt, tũq; eximius calumniator
habendus es, qui mala fide* Ciceronis *ſententiam ut in-
conſtantiæ crimine damnãdus uideatur, explicas.* Ver-
ba & tua & illius proferam, quò facilius & tua ma-

litia coarguatur, & illius dignitas retineatur. T*ua qui dem hæc ſunt:* Vereor *tamen id unum , ut tibi poſſim concedere,* q̄ Thucydidis orationem *ſic attenues,ut ni hil ab ea poſſit ad* oratorem *trāſferri.* Nam *tu ipſe re miniſcere,quæ apud te de illo uiro loquatur* Antonius: Thucydides *(ait) omnes dicendi artificio facilè uin- cit:qui ita creber eſt rerum frequentia , ut uerborum propè numerum ſententiarum numero conſequatur. & quæ ſequuntur.*Verba *autem* Ciceronis ex *ſecundo de oratore ad* Q.*fratrē libro paulò altius repetam,qui- bus* Antonium *loquentem facit de hiſtoria:*Minime *mi- rum,inquit* Antonius,*ſi iſta res adhuc noſtra lingua il luſtrata non eſt.* Nemo *enim ſtudet eloquentiæ noſtro- rum hominum,niſi ut in cauſis atq; in foro eluceat .* Apud Græcos *autem eloquentiſſimi homines remoti à cauſis forenſibus , cum ad cæteras res illuſtres tum ad ſcribendam hiſtoriam maximè ſe applicauerunt.* Nam & Herodotum *illum,qui princeps genus hoc ornauit, in cauſis nihil omnino uerſatum eſſe accepimus : atqui tanta eſt eloquentia,ut me quidem(quantum ego* Græ- *cè ſcripta intelligere poſſum) magnopere delectet: & poſt illū* Thucydides *omneis dicendi artificio mea ſen- tentia facile uincit, & quæ ſequuntur .* Hæc *tu omnia ſi attuliſſes,facile omnes quæ uerborum* Ciceronis *ſen- tentia ſit,intellexiſſent.*Nunc *cum partem tantum ſub- ieceris,qui hoc audiunt aut legunt* Ciceronis *de* Thu- *cydide iudicium,*Omneis *dicendi artificio mea ſenten- tia facile uincit:eum oratoribus omnibus,ab illo ante- poſitum eſſe intelligunt.*Quod *& falſum eſt,nec à* Cice *rone aſſeueratū.*Antonius *enim eo loco hiſtoricos græ-*

eos tantum inter ſe, ut quiſq; ætate anteceſſit, comparat, eorumq́; eloquentiam, quam cum magnam ad ſcribendum eos attuliſſe dicat, ſed ad nullum uſum forẽſem: facile declarat, non de oratoria ſe, uerũm de hiſtoricorum eloquentia dicere. Eſt enim ſua, ut oratorũ ſic hiſtoricorum eloquentia. Cum igitur Cicero Antoniũ loquentem facit de Thucydidis eloquentia dicendiq́; artificio, hiſtoricorum: cũ in Oratore ad Brutum adimit ei orationem quæ ad oratorem transferri poſſit, oratorum eloquentiam intelligit. Quanquam non hoc dicit omnino, quod eum uis dicere. Scribit enim hæc de illo: Thucydides autem res geſtas & bella narrat, & prælia, grauiter ſanè & probè, ſed nihil ab eo transferri poteſt ad forenſem uſum & publicum, niſi forte hoc quod eſt ſcriptum apud eum de illius concionibus, te hoc ut diceres impulit: Illæ ipſæ conciones ita multas habent obſcuras abditáſq; ſententias, uix ut intelligantur, quod eſt in oratione ciuili uitium uel maximũ. Quod autem de hiſtoricorum oratorumq́; eloquentia dixi, id confirmat ipſe his uerbis deinceps de Thucydide in hoc oratore loquens: itaq; nunq̃ eſt numeratus orator. Prætermiſſis hoc loco his omnibus quæ de crimine digreſſionis toties repetis, præterita etiam reprehenſione qua te Brute noſter, id eſt ferox, & quaſi Timon alter humanitatem omnem odiſſe declaras: ad grauiora ueniamus, uideamúſq; quid in illa partitione qua uidenda tria eſſe dicit oratori Cicero, uitij ineſſe confirmes. Primum partem aliquam neceſſariam prætermiſſam eſſe in partiendo dicis: deinde ea oratori à Cicerone ſubiecta, quæ ſint propria

cæterarum artiũ. De prætermiſſione quidem tibi ipſe Cicero reſpondet his uerbis : Et quoniam cœpi iam cumulatius hoc munus augere, q̃ à te poſtulatum eſt : tibi enim tãtum de orationis genere quærenti, reſpõdi etiã breuiter de inueniendo & collocando: ne nunc quidẽ ſolum de orationis modo dicam, ſed etiã de actionis, ita prætermiſſa pars nulla erit, quandoquidem de memoria nihil eſt hoc loco dicendum, quæ communis eſt multarum artium. Cur tu memoriæ à Cicerone locum nullum relictum eſſe dicis? An nõ eam complectitur? Verba tua ipſe proferã, ne alijs malitioſe aliquid aut addidiſſe aut detraxiſſe uidear : Nos igitur, inquis, ad eloquentiæ partes quæ dicuntur adducis, in elocutione ſola cæteris partibus repudiatis oratoris propriã laudem poſitam eſſe dicis. Sed has tamen partes nouo quodã & inuſitato modo partiris, ut incredibili obliuione partem eam omiſeris quæ niſi eſſet, nihil meminiſſe poſſimus. Memoriæ enim nullum locum relinquis, magno quidem errore in partiendo, ut partes quæ ſunt non omnẽ rei diuiſæ uim complectantur. Hæc quidem tua coniuncta cum ſuperioribus Ciceronis perſpicuè te & mendacij, & uanitatis, & malitiæ coarguunt. At communem eam ab illo dici multarum artium, hoc reprehendo. Quæ eſt igitur illa tua pretermiſſionis reprehenſio? An à falſo crimine tibi ducenda uidetur accuſatio? Reliqua uerò non minus falſa eſt. Prætermiſit enim memoriam Cicero quod, ut ipſe ait, communis eſt multarum artium. Inuentionem etiã ait cõmunẽ eſſe penè cum multis, commune iudiciũ. Sed tamen quam hoc loco inuentionem intelligat, exponit

paulo pôſt his uerbis: Nouerit igitur hic quidem orator, quem ſummum eſſe uolumus, argumentorũ & rationum locos. Quæ quidem inuentio non tam multarũ communis eſt artium, quàm memoria. Itaq; hæc ipſa locorum inuentio à Cicerone hoc libro retinetur ac cõmemoratur, memoria prætermittitur, quæ tamen pars in libris de Oratore ad Quintum fratrem tractatur diligẽtiſſime. Sed maiora ſunt, inquis, in hac partitione uulnera. Operæpretium eſt quæ iſte dicat maiora uulnera cognoſcere. Tria, inquit, uidenda eſſe oratori dicis (ad Ciceronem enim orationem cõuertit) quid, quo loco, quomodo dicat. Hæc Ciceronis, fateor, partitio eſt. In qua quænam ſunt iſta maiora uulnera? Tria hæc dicit Cicero oratori uidenda eſſe, at unum inquis uidendum eſſe contendo, uidelicet quemadmodum dicat. Atque hanc tuam ſententiam ita confirmare conaris, ut eandem eſſe Ciceronis nonnullis locis dicas, ut ſcilicet parum ſibi ipſe conſtare, à ſéq; diſcrepare uideatur. Inuentio, inquis, & diſpoſitio dialecticæ propriæ partes ſunt. Hoc Ciceronẽ uolo multis locis tradere ac docere. Quid tum? An minus propterea oratori uidẽdum erit quid dicat, & quo loco? Arithmetica numeros tractat, in eiſq; ac eorum ratione tota uerſatur, Geometria de magnitudinibus diſſerit: num propterea ſi aut Muſicus de numeris eorumq; proportionibus, aut Aſtrologus de magnitudine ſolis, lunæ, ſtellarum diſputet, aliquid officio ſuo alienum faciat? Certe non. Cur ergo tam iniquus eris, ut ſi de inuentione rerum, earumq; collocatione, aut potiùs de inuentione locorum & argumentorum eorúmque diſpoſitione cogitandum

eſſe oratori Cicero dicit, hoc in eo tu reprehendas, quod in alijs artibus culpandum neges? Vide autem quantum inter meam, id eſt, Ciceronis & tuam interſit opinionem. Tu unum hoc oratori uidendum eſſe contendis, quemadmodum dicat. Ego tria illa neceſſaria eſſe ſtatuo & iudico. Si enim illud unum uidere debet: quid dicat non habebit, nec quo loco. Quæ duo, ſi naturæ ordine priora ſunt, adeóq; neceſſaria, ut ſine ijs, nec tertium illud, quod unum neceſſarium eſſe uis, extare ullo modo poſſit, nec orator tueri & exequi munus ſuum: uide qualis ſit reprehenſio tua. At hæc duo à dialecticis petet orator. Petit etiam, quemadmodum dicat. Neque enim plus inter dialecticorum & oratorum orationem, q̃ inter utrorumq; diſpoſitionem intereſt. Preſſior eſt & quaſi aſtrictior ſermo philoſophorum, preſſior etiam collocatio. Apte utriq; & ornatè & numeroſe debent dicere, quæ tria ſunt lumina orationis. Quanquam hæc tu à dialecticis ita petenda cenſes, quaſi non ſit alia horum, alia oratoris & inuentio & collocatio. Inuentio quidem fortaſſis eadē eſt, collocatio eadem eſſe nullo modo poteſt. Quid enim orator à dialectico differet ſi ratiocinationes ad tres partes quibus cōſtant, ſemper aſtringat, propoſitionēq; primo loco ponat ſemper, deinde ſumptionem, poſtremo concluſionem? aut quid magnum ſuóq; nomine dignum præſtabit? Quid q̄ iſto pacto tu qui hæc portenta Brutum illum uis dicere & obijcere Ciceroni, cogeris omniū ueterum partitiones improbare? Quis enim ueterum non ita in partes cauſam tribuerit, eā ut ex principio, narratione, confirmatione, & peroratione con-

ſtare traderet? At tua iſta reprehenſio uix ulli locũ aliquem relinquit. Narrant enim hiſtoriã, confirmant dialecticã quod propoſuerunt, omnes qui libros ſcribunt, aut aliquid impetrare uolunt, principio utuntur, rem confirmant, poſtremo etiam concludunt. An nõ iſto pacto ars omnis tolletur, natura ſola retinebitur, maiorq́; perturbatio & confuſio ſequetur, quàm quæ à te propter hanc quam omnes tenent rationem artium, inducitur? Nouam tu quidem artem rhetoricam ſcribas & tradas, cenſeo, ab omnium qui unquam ſcripſerunt inſtitutis præceptisq́; abhorrentem, quemadmodũ quadriẽnio proximo nouam Dialecticam & ſcripſiſti & tradidiſti. Quod cum perfeceris, auctor tibi ſum (ſi fortè conſilijs meis parère uis) ut idem in cæteris artibus efficias, ut unum te omnes omnium artium homines ſequantur, colant, uenerentur ut omnium diſciplinarum parentẽ & principem: cæteros, ut Ciceronem & Demoſthenem, Hippocratem & Galenum, Platonem & Ariſtotelem, Euclidem, Aratum, Hyginũ, Archimedẽ, Nicomachum ut idiotas repudient, oderint, deteſtentur. Hæc quidem portenta uerum in Brutum illum non conueniunt, tua ſunt, tua inquam ſunt Rame, qui eodem modo in Ariſtotelem criminoſum eſſe uis, quòd nomen & uerbum & orationem in libro de interpretatione definierit, quod eſt Grammaticã proprium. Cui loco quoniam priore oratione earum quas pro Ariſtotele contra te ſcripſi reſpondi, non eſt quòd hic plura dicam. Iam omnes intelligere arbitror quæ ſit frõs orationis tuæ. Cum enim maiora uulnera in partitione quam tractamus ineſſe dixiſſes, hoc unũ quod

â nobis curatum eſt, indicauiſti. Nec uerò te pudet Ciceronem inconſtãtiæ crimine damnare. Quod duobus modis eadem ferè pagina facere conaris, ſed temerè atque incõſyderatè. Neq; enim ſi eadẽ oratione hæc duo, inuenire & iudicare non tam inſignia ad maximam laudem dixit quàm neceſſaria: & paulò poſt, magna illa eſſe, & tanquam animi inſtar in corpore: propterea hæc ipſa tum præſtare elocutioni ait, tum non præſtare. Quod enim ait, eſſe tanquam animi inſtar in corpore, aliter atque tu interpretare intelligendum eſt. Vult enim his uerbis Cicero ſignificare, ut animus per totum corpus fuſus eſt, ſic hæc duo latè patere fuſáq; eſſe per totum quaſi corpus eloquentiæ. Omnia enim primum inuenire orator debet, tum res, tum uerba: deinde quid, quo loco, & quomodo dicat iudicare, quæ duo & in elocutione, & in pronunciatione, & in memoria dominantur. Eodemq; modo non ſi oratori inuentionem & diſpoſitionem tribuit, easq; illius proprias eſſe negat, idcirco eas oratori tũ attribuit ut uis, tum adimit. Tribuit enim ut communes, non ut proprias. Ab hac partitione ad alterã reprehẽdẽdam delaberis. Verba Ciceronis ſubijciam quò facilius refellare. Nam quoniam, inquit, quicquid eſt, quod in controuerſia aut in contentione uerſetur, in eo aut ſit ne, aut quid ſit, aut quale ſit quæritur: ſit ne, ſignis: quid ſit, definitionibus: quale ſit, recti prauiq; partibus. Tu ut hanc partitionem reprehendas tanquam imperfectã, & mutilem: quæſtiones has ponis, Vbi eſt? quando ueniet? quo pergit? quot partes habet? ex quo conſtat? quamobrem id eſt? quæ illis tribus non continentur. In

quo illud à te quæro, nũ ueteres qui maximè probati ſunt ſtatus alios conſtituerint, quàm eos qui ex his de-fluxerint? Si non alios, non ad Cice. magis quàm ad omnes hæc reprehenſio pertinet. Quod cum ita ſit, Brutum illum magnum uirum uehementer accuſas, quem uelis hæc in Cicerone reprehendere, quæ omnes tenuerint & comprobarint. Si alios nonnulli finxerunt, eoſq; ad tres ſuperiores, teſte etiã Quintiliano aut reuocauerunt ipſi, aut nos reuocare poſſumus: cur rides quod Quintilianus cæteriq; probauerunt? Niſi forte cæterorum inuenta tibi diſplicent, tua unius tibi placent, & uerò tibi uni placent. At inutilis eſt, ut ſit plena & uera, hæc partitio. Hoc quemadmodum doceas conſyderemus. Quid ſi, inquis, & hæ tres quæſtiones, & omnes aliæ prorſus iiſdem argumentis tractentur? non inutilis erit iſta diuiſio? Hac tu poſita quæſtione, quaſi hoc tibi Cicero daturus eſſet ſtatim aſſumis. Illud autem uel tuo ipſius teſtimonio facile probabitur, & concludis, hoc igitur fatearis neceſſe eſt. Quis uerò hoc tibi dabit Rame, niſi forte ignarus, ut ſi quæſtiones iiſdem locis tractentur, inutilis ſit quæſtionum partitio? Non Ariſtoteles quidem certe præſtanti uir & ingenio & doctrina: Is enim in Topicis cum quicquid quæratur, id aut ad generis, aut ad definitionis, aut ad proprij, aut ad accidentis quæſtionem pertinere ſtatuat: tamen ad horum quatuor quæſtiones locos omnes à ſecundo libro ad ſeptimum accommodat. Quis autem præter unum te ac paucos tui ſimiles, illam eius diuiſionem nõ maxime probauit? Nec uerò ſatis eſt tibi hanc Ciceronis ut mutilem partitionem reprehendere, ſed falſò

eius dicta interpretaris. Neceſſarijs tu rerum notis, quas tamen non neceſſarias uocat ſed proprias, eũ ais omnia argumẽtorũ genera complecti. Quod falſum eſt. Definit enim in partitionibus ex quibus hæc te ſumpſiſſe dicis, ꝓpria notæ argumentũ hoc modo: Propriæ autẽ notæ argumentũ, quod nunq̃ aliter fit, certumq́; declarat, ut fumus ignem. Hoc autẽ non complecti omnia argumẽtorũ genera, hinc intelligitur, ꝙ ipſe Cicero coniecturam totam dicit paulo antè poſitam eſſe in uериſimilibus, & in propriis rerum notis. Non igitur uerbo illo omnia, ut uis, argumentorũ genera Cicero cõplectitur. Atq; hic tuus error ex ignoratiõe ortus eſt, τεκμήριον enim Grecè uocat Cicero propriæ notæ argumentum, & εἰκὸς uериſimile: quæ duo argumẽtorum genera quæ dũtaxat ex ſignis ſumuntur, Ariſtotelis, quem Cicero & Quintilianus ſecuti ſunt, in primo de arte Rhetorica ſententia cõtinet. Eodem modo cum de definitionis locis diſſeris, tum & peccas, & Ciceroni id quod falſum eſt tribuis. Sũt enim hæc uerba tua:, At definitio, ut in iiſdẽ partitionibus auctor es, ex omnibus argumẽtis exponitur: quæ ut falſa eſſe omnes ſciãt, Ciceronis etiã uerba proferã. C. F. Quid? definitionis quæ ratio eſt & quæ uia? C. P. Nõ dubiũ eſt id quidẽ, quin definitio genere declaretur, & proprietate quadã, aut etiã cõmuniũ frequentia, quibus ꝓpriũ quid ſit eluceat. Sed quoniã de propriis oritur plerũq; magna diſſenſio, definiẽdũ eſt ſæpe ex cõtrariis, ſæpe etiã ex diſſimilibus, ſæpe ex paribus. Quãobrẽ deſcriptiones quoq; ſunt in hoc genere ſæpe aptæ, & enumeratio cõſequẽtiũ, imprimiſque cõmouet explicatio uocabuli ac nominis. Hæc ſunt

omnia quæ in partitionibus Cicero & de ratione defi-
niẽdi, & de locis qui ad definitionis quæſtionẽ accom-
modati ſunt, diſſerit. Paucos ille locos eo libro definitio
ni attribuit, tu eum omnia argumẽtorũ genera definitio
ne cõplecti aſſeris. Reprehẽdis etiã ea omnia quæ ille
de auocãda cõtrouerſia à priuata & ſingulari ad uni-
uerſi generis quæſtionẽ præcipit, nec eius de hac re ſen-
tentiã in hoc oratore explicatã refellis, ſed quã in ſecũ-
do de oratore ad Q. fratrẽ expoſuit, ut nõ hũc ſolum
eius librum, ſed cæteros quoq; tibi ad reprehendendũ
propoſuiſſe uideare. Sed quæ ſit hæc reprehenſio tua
uideamus. Negat Cic. quicq; ad oratoris locos reorum
perſonam pertinere, idq; in triplici quæſtionum genere
uerum eſſe docet, propterea ꝙ ex intentione & depul-
ſione in iudicium ueniat, num pœna aut præmio afficiẽ
dus ſit is qui &c. non ſit ne afficiendus Opimius, aut
Decius, aut aliquis ſingulorum. In iis etiam cauſis, quæ
coniectura nituntur, hoc idem perſpicitur. Quod ibi
Cic. longa & ſuaui oratione demonſtrat, tu contrà ſen
tis, eumq; ut refellas urges hac interrogatione: Nã cum
quæritur, An Opimius iure Gracchum necauerit, nón-
ne & perſonæ & cædis tum facta, tum cauſas, tum
reliqua argumentorum genera ex inuentionis locis re-
quiro! Ex qua id quod uis effici putas. Sed uehementer
erras. Primũ enim ſi ex perſonis argumenta ducãtur,
quot perſonæ erunt, tot etiam cauſæ, ex quo quantam
confuſionẽ inducas tu qui confuſionẽ in Cic. reprehẽ-
dis, uides. Deinde quoniã Gracchus ſeditioſus ciuis e-
rat, Gracchi perſona prætermiſſa, uniuerſe de ſeditioſis

ciuibus quærendum eſt. Quod eſt reuocare ad uniuerſi generis uim, ſingularem quæſtionem. Quanquam hæc Cicero non omnino improbat ſed hoc tantum uult, non in perſonis & certis temporibus ſæpe ac diu commorari, ſed ſi fieri poſſit, ad uniuerſum genus cauſam controuerſiamq́; reuocari. Hoc *indicãt eius illa uerba quæ tu profers, ſed non omnia.* Nam *quoniam quicquid eſt, quod in controuerſia, aut in contentione uerſetur, in eo aut ſitne, aut quid ſit, aut quale ſit quæritur: ſitne ſignis: quid ſit, definitionibus: quale ſit, recti prauiq; partibus: quibus ut uti poſſit orator nõ ille uulgaris, ſed hic excellens, à propriis perſonis & temporibus ſemper ſi poteſt, auocat controuerſiam.* Latius *enim de genere, quàm de parte diſceptare licet: ut quod in uniuerſo ſit probatum, id in parte non ſit probari neceſſe.* Atque *hæc quidem ille, tu uerò* Rame, *cur his quæ eo libro quem proprie reprehendendum refellendumq́; ſuſcepiſti continentur, prætermiſſis, te ad libros de oratore ad Quintum fratrem refutandos, contuliſti?* Neque *enim hic dicit quod eum uis dicere, oratorem ſemper ſi poſſit controuerſiam à propriis perſonis & temporibus auocare oportere, ſed illum ſolum quem quærit excellentem atque perfectum.* Nam *uulgarem ab illis non uult abhorrere. Quinetiam excellentis illius eſſe interdum in illius perſonis conſiſtere confirmat, cum ait, ſi poteſt: ex quo intelligitur, illũ ſi non poſſit auocare, tamen nomen oratoris obtinere, quod tua ratione tollitur.* Duo *deinceps reprehendis, unum ꝙ argumentorum genera,* Cicero *locos nominauit, alterum ꝙ monet ut diſcat orator, unde emanant communes loci: prius*

illud falſum eſt. neque enim argumentorum genera, locos Cic. uocat, ſed Ariſtotelem ſecutus, quaſi argumentorum notas. Idemq́;, inquit, locos (ſic enim appellat quaſi argumentorum notas) tradidit, unde omnis in utrãq; partem traheretur oratio. Aliud eſt enim argumentum, aliud locus, uel ipſo Cicerone in Topicis iudice. Itaq; licet definire, locum eſſe argumenti ſedem: Argumentum autẽ rationem quæ rei dubiæ faciat fidem. Reprehendis etiam hoc loco Ariſtolem, ꝙ artem inueniendi τοπικὴν appellauerit, non quidem ſine ratione, ut ipſe fateris, ſed tamen ratione, ut ais, prorſus inutili. Quæ eſt tandẽ illius inutilis rationis probatio? Omnes enim artes docẽt inuenire, ut medicina ſalubria & inſalubria. Hui ad dialecticã retrudendus es. Quoties quæſo Ariſtoteles in Topicis, quoties in Reprehenſionibus ſophiſtarũ, quoties in Poſterioribus analyticis docet dialecticen non habere certam materiam quã tractet, & in qua uerſetur, ſed uiã in cæteras artes ferentem tradere, omniumq́; artium ſuos eſſe locos & communes & proprios? Sed operæpretium eſt, quam hic correctionẽ corrector aut corruptor potius, adhibeat cognoſcere. Quanto igitur, inquit, ſimplicius erat inuentionem, ſi hoc nomine priorẽ dialecticæ partem placet appellare, definire artem earum rerum, quæ dici de quæſtione poſſent? Quæſtionis nomen quàm latè pateat quis ignorat? Iſte cum cerneret, ut ait, Ariſtotelem uitioſe definientem quid ſit inuentio dialecticæ, quòd eam faceret ad cæteras quoque artes pertinere: nõ hoc quod uitium putabat, correxit, aut ſuſtulit, ſed auxit. Eſtne hoc corrigere an corrumpere, corrector noſter,

in idem uitium aut errorem incidere, quem corrigere decreueris? Nam quod ais non neceſſe fuiſſe Ciceronem, cum de locis inuentionis monuiſſet, præterea admonere oratorem ut uideat unde communes loci emanant, propterea quòd diſputationes latæ & paradoxa quæ ille communes locos uocet ex communibus inuentionis argumentis locisq; promantur: in eo te ignorare locorum communium rationem confiteris. Neque enim ex iiſdem inuentionis locis, ut uis, emanant. Cum enim in parricidam, aut proditorem, aut ſeditioſum ciuem dicendum eſt, aut teſtibus credi non oportere docendum eſt, omnis illa oratio in uitijs poſita eſt, ex ijsq; ducitur. Præterea cum in peroratione commouetur ad miſericordiam iudex conquerendo, locis communibus uti licet: ijs ex quibus hos communes manare dicis, nō licet. Alioqui confirmationis & perorationis quædā confuſio conſequetur. Horum quidem tria genera Cicero, in ſecundo de oratore ad Q. fratrem libro poſuit, quorum tu tertij tantum rationem uideris habuiſſe: hoc nunquam Brutus ille feciſſet. Sequitur alia reprehenſio, in qua ridiculúmne ſe iſte an ignarum magis præbuerit neſcio. Cicero quidem cum de argumentis diſſeruit, hoc addit de delectu habendo eorum quæ inuenta ſint: Nec uerò utetur imprudenter hac copia, ſed omnia expendet & ſeliget. Non enim ſemper, nec in omnibus cauſis ex iiſdem eadem argumentorum momenta ſunt. Iudicium ergo adhibebit, nec inueniet ſolum quid dicat, ſed etiam expendet. Non eſt id quidem dubium, quin Cicero his in uerbis iudicium appellet

delectum & , ut ita dicã, examen quoddam, quo ponderari uult ea argumenta quæ inuenta ſint , ut leuia, & cauſis aliena, & inutilia relinquantur, ſumanturq; contraria. Iſte autem ridiculè modô ad alteram partem dialecticæ & Rhetoricæ, quæ in iudicio poſita eſt, iudicij uerbum hoc loco traducit, modo ad rem aliam transſfert, itaq; Ciceronem tractat, ut puerum & infantem. Inuentioni, inquit, iudicium ſubiicis. Non ſubiicit. Si enim ſubiicit, non tria facit, ut uis, inuentionem, iudicium, diſpoſitionem. Quod enim alteri ſubeſt, eius eſt pars quædam. Sophiſta es Rame, qui iudicii uerbum ambiguum uno modo uis accipi. Quæris enim, Iudicium quamobrem nunc à diſpoſitione ſeparatur? Separatur, Rame, propterea quòd alia eſt hoc loco, alia ſuperiore iudicii ſignificatio. Nec ſobrii quidem, nec ſani uidetur hæc quæ deinceps apud iſtum eſt oratio. Quærit à Cicerone, reſpondet pro Cicerone, quod nunquam Ciceroni in mentem uenisſet reſpondere. Si pro Cicerone reſpondes, iudicium eo loco quem reprehendis, communem quandam prudentiam eſſe in delectu bonorum & malorum, adde etiam utilium & inutilium, ut ſit plena definitio, cur hoc quæris? Itáne uerò iudicii doctrinam nullam dicis, & Stoicos opponis, qui in altera dialecticæ parte quam iudicii nomine appellauerunt, elaborauerunt? Conſentanea ſanè oratio eſt cum de iudicio quod in delectu quodam poſitum ſit loquaris, ſententiam ad uim, qua altera pars eſt dialecticæ accommodare, & quod uel te iudice

& interprete Cicero in hoc uerbo intelligat, id negligẽ-re, & alteram obijcere eius uerbi ſignificationem. Sophiſtarum iſte eſt mos Brute, *qui ueritatem obſcurare & tollere uolunt, non eorum qui inuenire.* Acutiorem dicis eſſe in populi cauſis Ciceronem quoties teſtis producitur, quàm in tradendis artibus, quarum ductorẽ quemlibet temerè & inconſyderatè ſequatur. Acutus es profecto in deligendis doctoribus, qui adhuc neminem probaueris. Cum enim Ariſtotelem & Ciceronẽ ut ignaros idiotasq; repudies, & improbes, quem te probare credemus? quem tibi placere? Sæpe hoc tu Ciceroni ut uitium obijcis, ꝙ idem ſæpe dicat & iteret: cur hoc tu, ſi uitioſum eſt, non fugis? Memoriam Cicero prætermittit, ꝙ ut ait, communis ſit multarũ artium. Hoc tu in eo, & iam anteà reprehendiſti, & nunc pluribus uerbis reprehendis, quod eſt ſanè acuti hominis proprium. Actio & elocutio ſiue pronunciatio deinceps ſequuntur, in quibus modus dicendi uerſatur. Hoc tu probas, improbas actionis u. communis reiectionẽ. Hanc enim Cicero communẽ uult eſſe, tu oratoris propriam. Cur igitur eius rationem tibi ad refellẽdum minime propoſuiſti? Ea Cicero oratoris propria eſſe uult, unde appellatus eſt. Quod docet his uerbis, quæ tu commodo tuo præteriſti. Non enim inuentor, aut compoſitor, aut actor, hæc complexus eſt omnia, ſed & græcè ab eloquendo rhetor, & Latinè eloquens dictus eſt. Cæterarum enim rerum quæ ſunt in oratore partem aliquam ſibi quiſque uendicat, dicendi autem, id eſt, eloquendi maxima uis ſoli huic conceditur. Hac tu il-

lius prætermiſſa ratione, actionem oratoris propriam eſſe docere conaris. Quæ perinfirma aut nulla eſt potius probatio. Hoc *enim artis eſt, aut naturæ potius, alienis refutatis, ſua probare.* Tu *qui ſua omnibus reddi uis, cur hiſtriones de poſſeſſione deturbas?* Nihil *eſt tam proprium cuiuſque artis, quàm unde nomen habet.* Hiſtrio *autem cum ab agendo actor dictus ſit, cur eum expilas, oratoremq́; in eius fundum immittis?* Si *ei actionem adimas & detrahas, nudum eum relinques, non minus quàm ſi ijs qui* Arithmetici *nominantur numerorum, aut aſtrologis ſtellarum rationem auferas.* Vide *autem quæ ſit tua concluſiuncula:* Ego *uerò, inquis, hæc eò pertinere non ſtatuo, ut quia hiſtriones in pronunciandi arte elaborarunt, & ab ijs oratores quidam adiuti ſunt, idcirco ars pronunciandi non ſit oratorum, ſed hiſtrionum propria.* Hæc *enim tua eſt, non* Ciceronis*, non cæterorum.* Ciceronis *argumenta dilue, tum aliquid dices.* Nunc *nihil dicis, cum hoc tantum dicis, has partes duas eloquentiæ proprias eſſe iudico.* Hoc *tu ut de actione doceas, quam rationem afferis?* Quibus *argumentis uteris? nullis.* Hoc *eſt diſciplinam inſtituere, non aliorum ſententiam refellere, quam refellendam ſuſceperis.* Artes *ex ſua natura metiendas eſſe ſtatuis, nec metiris.* Si *enim ex natura ſua eas metirere, ex proprietate eas, non ex communibus æſtimares.* Quod *ait* Cicero, *ſolam elocutionem oratoris eſſe propriam, cætera in eo latêre, id eatenus probas ut in eo ita latêre, ut animus in corpore, exiſtimentur.* Non *ita eſt, hac enim una re, id eſt, oratione*

orator excellit, quemadmodum nomen ipſum indicat. Latêre igitur eo loco idem efficit quod non apparere, quod obſcurari, & obrui. Adiuuant cætera illa quidem oratorem, eiq́; magnam laudem dignitatemq́; afferunt, ſed tamen hæc quædam adductitia & aſcititia bona ſunt, illud unum proprium.

De generibus dicendi philoſophorum, Sophiſtarũ, hiſtoricorum, & poetarum, quæ Cicero ab oratoris eloquentia ſeiungit, ab illo diſſentis. Hæc enim omnia dicendi genera, tu oratoris propria eſſe ſtatuis, ille negat eſſe propter orationis diſſimilitudinem & diſtinctionem. Quam ut doceret, neceſſe habuit ea quæ ſunt inuẽtionis iterare. Quod ſi tu intellexiſſes, nunquam hoc in illo reprehendiſſes. Cum autem hoc aliáq; permulta reprehendis, planum facis quantum te delectet hoc ipſum reprehendere. Atque interea fere Ciceronis uerba pro tuis impudenter longa oratione infercis. Hæc autem omnia quæ de eloquentiæ diſſimilitudine Cicero diſputat, ita uituperas, quaſi elocutio non in inuentione etiam eluceat. Deinceps ad definitionem quam oratori perfecto ſtatuit, reprehendendam tua delabitur oratio. Sed quo facilius hoc totum quod in ea reprehẽdis, leue falſumq́; eſſe intelligatur, illius definitionem ſubiicam. Erit igitur eloquens, (hunc enim auctore Antonio quærimus) is qui in foro cauſisq́; ciuilibus ita dicet, ut probet, ut delectet, ut flectat. Hic tu ut Ciceronem refellas ipſum ſibi opponis, eiusq́; de ui oratoris ſententiam ex alio libro profers, qua ſtatuit oratorem de omni re quæ propoſita ſit eſſe dicturum. Hãc

tu ueriorem eſſe ius. Ego *uerò ut tibi pro Cicerone reſpondeam hoc primum dico, utramque ueram eſſe, nec* Ciceronem *inconſtantiæ crimine poſſe damnari.* In *oratore enim ad* Q. *fratrem, non ea ſolum quæ oratoris propria ſunt complexus eſt, ſed ea etiã oratori ad dicẽdum ſubiicit, quæ ſint cæterarũ artium propria.* Itaq; *cum apud illum* Craſſus *uniuerſam oratoris uim complexus eſſet definiendo, correctionem quandam, ueritus aliorum reprehenſionem, hanc adhibuit.* Sin *cuipiam nimis infinitum uidetur, quod ita propoſui, quacunque de re, licet hinc quantum cuique uidebitur circuncidat atque amputet, tamen illud tenebo, ſi quæ cæteris in artibus aut ſtudiis ſita ſunt, orator ignoret, tantumq; ea teneat quæ ſint in diſceptationibus aut in uſu forenſi, tamen his de rebus ipſis ſi ſit ei dicendum, cum cognouerit ab iis qui tenent quæ ſint in quaque re multò oratorem melius, quàm ipſos illos quorum eæ ſunt artes, eſſe dicturũ.* In *hoc autem libro ea tantum hac definitione complectitur, quæ ſunt oratoris propria, cum interea, ei quæ propria ſunt cæterarum artium minimè detrahit.* Nam *quarta ferè pagina poſtea q̃ expoſuit quibus artibus inſtructum eſſe uelit oratorem ſuum, nec eum dialecticis modò tinctum & imbutum eſſe, ſed omneis philoſophiæ locos notatos & tractatos habere oportere, propterea quòd nihil de religione, nihil de morte, nihil de pietate aliiſque permultis quæ enumerat, quæ ſæpe cadunt in cauſas, ſine ea ſcientia grauiter, amplè, copioſè dici poſſit, utitur his uerbis:* De *materia loquor orationis etiam nunc, non de ipſo genere dicendi.* Vides B*rute noſter,*

quæ ſit iſta tua reprehenſio. Longam *hic & perdiffic*ilem *de* Ideis *quæſtionem diſputationemq́; induit, cum earum ratione quæ ſemper ſint definitionem oratoris non ei ſemper conuenire, quanquam in libro quẽ edendum curauit ſcriptum eſt:* Tum *autem iſtud quale eſt, ꝙ definitio tua non ſemper orationi conueniat!* Hoc *tamen ei reſpondeo, ut idea definitionis ſemper fuit, nec genita eſt, ſic ideam perfecti oratoris ſemper fuiſſe. neque enim* Cicero *oratorem eum definit, aut informat, ut ipſe ait, qui aliquando fuit.* Paucis *ego uerbis ſemper ea quæ tu longa oratione reprehendis, diluo, ut hoc facile appareat te non ueritate quæ paucis uerbis contenta eſt, ſed uanitate, fuco & maledicendi contradicendiq́; ſtudio ductum in hunc locum deſcendiſſe.* Eſt *etiam aliud quod tu in hac definitione reprehendiſti.* Inconſtantiam *enim* Ciceroni *obijcis, ꝙ cum inuentionem oratoris propriam anteà negaſſet, eam tamen hoc loco primam perfecti oratoris laudem eſſe ponit, cum ait:* Qui *ita dicet, ut probet, & quæ ſequũtur.* Non *eſt hæc inconſtantia* Brute *noſter: ut enim ſuprà cum ſtatueret tria oratori uidenda eſſe, primumq́; quid dicat, quod eſt inuentionis, non negauit omnino id proprium eſſe eloquentiæ, ſed addidit tria illa propria magis eſſe prudentiæ quàm eloquentiæ: ſic hoc loco hæc tria quæ partim ſunt inuentionis, non omnino oratoris propria eſſe ſtatuit.* Ponit *enim hæc tria officia eſſe oratoris: quorum cum primum neceſſitatis eſſe dicat, facile intelligimus eum de locis argumentisq́; præcipere quæ à dialecticis mutuatur orator.* Non *enim ſi cuiuſpiam aliquod officium eſt, continuo id eius*

proprium eſſe neceſſe eſt. Officium eſt hominis, ratione uti: ea Deus utitur, ea angeli. Eorum autem trium, nihil magis proprium eſſe uult oratoris, q̃ flectere. Itaq; paulo antè cum quid intereſſet inter oratorem & Sophiſtam diceret, uſus eſt his uerbis: Sed hoc differunt, ꝗ cum ſit his propoſitum non perturbare animos, ſed placare potius &c. Motum autem quem inuentioni ab illo attribui dicis, in partitionum initio uult eſſe, principij & perorationis: quæ partes non ſunt inuentionis propriæ, ſed narratio & confirmatio, quæ ad rem docendam ualent. Quanquam autem omnia inueniendà ſunt & res, & uerba: tamen res ad inueniendum, ut ipſe ait, pertinẽt, uerba ad loquendum. Quanquidem inuentionis ſignificatione ſi utare, hoc tibi etiam dabo quod uis, motum inuentionis eſſe. Sed hoc nihil contra Ciceronem ualet. Inuentionis enim uerbo duobus modis utitur, quorum tu utrumq; confundis. Sequitur ridicula ſanè reprehenſio, quæ in decori ratione uiq; uerſatur. Cicero eloquentiæ uult fundamentum eſſe ſapientiam, quæ quid in omni re deceat uidet ac conſyderat. Longa quidem oratione Brutus noſter de uerbi huius ſignificatione diſputat, nec tandem aliquando uerum inuenit. Audiuit philoſophiam ſapientiam dici à ueteribus, quærit igitur cum tres eius ſint partes, quam potiſſimum hoc loco ſapientiæ partem Cicero intelligat, tandemq; concludit eſſe dialecticam, quam Cicero hic non intellexerit. O ſuauem & præclaram diſputationem, aut ſermocinationem potius cũ ſubiectione, quæ à uero tota aberrat. Dico nullam harum trium à Cicerone non ſolum intellectam eſſe, ſed

nec potuiſſe, nec debuiſſe intelligi. Quid ergo hoc uerbo intellexit? Virtutem quæ à græcis à ſapiendo φρόνησις *dicitur, quam eandem noſtri ſæpius prudentiam uocant, cuius eſt, quid in omni uita faciendum non faciēdumue ſit uidere. Quod cum ex alijs Ciceronis libris intelligi licet, tum uel maximè ex primo de officijs, in quo de hoc decoro loquens, ſcribit his uerbis: Suum igitur quiſq; noſcat ingenium, acrémq; ſe & uitiorum & bonorum ſuorum iudicem præbeat, ne ſcenici pluſq̃ nos uideamur habere prudentiæ. Illi enim non optimas ſed ſibi accommodatiſſimas fabulas eligunt. Vides hoc loco decorum ipſum de quo quærimus, prudentiæ attributum. Deinceps eodem loco non prudentes, ſed ſapientes appellat eos, in quibus hæc inſit prudentia. Qui enim uoce freti ſunt, Epigonos, Medæamq;: qui geſtu, Menalippam, Clytemneſtram. Semper Rutilius, quem ego memini, Antiopam: non ſæpe Æſopus Aiacem. Ergo hiſtrio hoc uidebit in ſcena, quod non uidebit ſapiens uir in uita? Hoc quidem loco non eſt dubium, quin ſapiens pro prudente ponatur. Quanquam non dubito quin eo in loco de cuius ſententia quæritur, ſapientiæ uerbum ad eam uirtutem quæ græcè* σοφία *dicitur accommodari poſſit. Sed tamen mihi prior intelligentia ad Ciceronis ſententiam uerior uidetur. Ex quibus omnibus facile intelligitur id quod dixi hūc à te locum reprehenſum eſſe, ꝙ non intelligeres quid eſſet ſapientia. Multa ſanè hoc loco prætereo, neq; enim ad omnia reſpondere inſtitui, neq; uerò ſapientem ſalua opinione reſpondere poſſe arbitror, ita ina-*

nibus uaniſq; rebus complures pagnas imples. Quæ enim reprehenſio eſt, obijcere Ciceroni ut uitium, quòd ter iam de dialecticæ ſermonem intulerit? quòd oratorem quem quærat, inuenerit, atq; adeo teneat animo & cogitatione? Hinc Zeno & Ariſtoteles reprehenduntur. Zeno Rhetoricam manui porrectæ in digitos, Dialecticam eidem in pugnum contractæ comparabat: quòd illa latius & copioſius, hæc anguſtius & ieiunius de rebus propoſitis ſolita ſit diſputare. Hoc Brutus noſter improbat aitq; totum ad eos qui illis artibus præditi ſunt, non ad artes ipſas eſſe referendum. Sed uehementer errat, & quòd dialecticam putat latè uagari, nō quēadmodum Zeno intellexit. Itaq; nō ad Zenonem hæc reprehenſio pertinet, cuius iſte non ſpectarit ſententiā. Quæ eſt igitur Zenonis ſententia? Ait Dialecticam anguſtè ſua tractare, quòd definitiones ſuas duobus aut tribus uerbis compleat, quòd argumenta tribus uerbis aſtringat, aliáq; ſua omnia eodē modo tractet. Quæ autem eſt Bruti noſtri? Cenſet dialecticā latè uagari, quòd de rebus omnibus in utrāq; partem diſſerat. Quis negat? Eſt ne hoc reprehendere, quod alius intellexerit, relinquere: quod nō intellexerit, coarguere? Omnes ferè eius reprehēſiones eodē reuoluūtur. Perobſcurè de Ariſtotele loqueris. Quis enim Ariſtotelis uiciniā quā dicis intelligat? Quòd ſi dixiſſes, Dialecticæ & Rhetoricæ quā Ariſtoteles tradit ſimilitudinē, plānius locutus eſſes, & ad conſuetudinē ſermonis noſtri aptius. Finitimæ autē & uicinæ illæ artes cur ab Ariſtotele tradantur nō exponis, ut eum refellas, credo quòd id ignores. Si enim ob eam cauſam artem Rhetoricam dialecticæ quaſi ex

altera parte reſpondere intellexiſſes, ꝙ utraq; de omni re propoſita diſſerat, atq; in rebus omnibus uerſetur. Profectò *non uetuiſſes ne illam quam uocas* Ariſtotelis *uiciniã amaremus.* Artem *enim* Rhetoricam, & Dialecticam *paulo ante hunc locum de quauis re diſputare, & diſſerere poſuiſti.* Venio *nunc ad crimen huiuſmodi, ex quo quiuis perſpicere poſſit, permulta à te in* Ciceronem *inquiri, eumq́; à te exagitari, ne nihil quod reprehenderes habuiſſe uiderere.* Cicero *quidem uult eum qui eloquentiæ laude ducatur, noſſe primum uim, naturam, genera uerborum & ſimplicium & copulatorum.* Hoc *tu refellis, ꝙ nullius eſſe artis putes ſingulorum uocabulorum ſignificationes tradere, totumq́; hoc conſuetudinis, nutricis, auditionis, & lectionis uis eſſe.* Nutrix *ſcilicet te auctore, docebit quid ſit principium, quid narratio, quid propoſitio, quid ratiocinatio: nutrix deniq; omnibus bonis artibus erit inſtructa & erudita.* Et *omnium artium homines cum uocabula ſua quiſq; artis explicat, non ſuo officio, ſed nutricis funguntur.* Cur *igitur doctos præceptores adhibemus, ſi nutrix ſatis eſt? aut cur non omnes continuò unà cum lacte docti efficimur?* Si *hoc nos partim conſuetudine aſſequimur, conſuetudo hæc quæ ſit niſi doctorũ conſenſio fingi non poteſt.* Si *doctorum, eorum profectò erit qui in ſuis artibus eruditi ſunt.* Si *grammatica non docet uocabulorum ſignificationes, quis docet quid ſit nomen, quid uerbum, quid participium?* Nutrix Rami *ſententia.* Si *dialectica non eas tradit, quis quid definitio ſit, quid diuiſio, quid locus, quid argumẽtum?* Rurſus *nutrix.* Si *deniq; ſua cuiuſq; artis & propria*

uocabula ſunt, quis ea melius interpretabitur, q̃ ij qui
illis artibus ſunt præditi? Nutrix ut ait Ramus. Atq;
hæc de ſingulis uerbis. Copulatas autem orationes ut
eas quæ indicant, quæ imperant, quæ optant, docere
grammaticorum eſſe dicis. Quod ex parte quadam
uerum eſt, non in totum. Grammatica enim has tantū
docēt, ut Latinè, Rhetores autem ut ornatè & aptè:
Dialectica uerò ut uerè loquamur, uerumq; à falſo in-
ternoſcere poſſimus. Quod cuiuſq; artis officium eſt, id
ei tribue. tum non ſequetur ea in artibus, quam indu-
cis, confuſio & perturbatio. Oratorem Cicero Diale
ctica, philoſophia & ea quæ moralis, & ea quæ eſt
de naturæ obſcuritate, iure ciuili & hiſtoria inſtructū
ſic uult ad cauſas uenire, earumq; genera primum co-
gnita habere. Hoc Brutus noſter inutiliter, & falſò
præcipi, anteà ſe docuiſſe confirmat. Sed eum memoria
fallit, neq; enim uerbum ullum adhuc de cauſarum ge-
neribus, ſed tantum de quæſtionibus fecit. Itaq; in affe-
renda eius rei ratione quæſtionum modo mentionem
facit his uerbis, nihil enim ad uſum inuentionis & di
ſpoſitionis (quæ ſolæ ſunt ad rem diſceptandam par-
tes) quæſtionum legalium & rationalium genera ſpe-
ctant. Et tamen eo loco paulò antè his uerbis Ciceronē
alloquitur: Oratorem philoſophia, legibus, hiſtorijs
inſtructum, ad Rhetoricam de generibus cauſarum &
quæſtionum, quod totum & falſò, & inutiliter præci
pi anteà docui. Si tātū de quæſtionibus dixiſti, falſum
eſt quod ais, hoc totum à te antea reprehenſum eſſe.
Verùm, ut hoc tibi demus, quid tibi in mentem uenit
artes obſcurare & confundere? cum hoc ferè unum

in Cicerone reprehendere uelle uidearis. Nihilne tibi ad uſum artis pertinere uidetur, genera cauſarum & quæſtionum penitus comprehenſa habere & cognita? Quo tandem pacto uſu artis cuiuſquam ualere potes, niſi eam artem cognoueris? Ars porrò quo pacto tradi, diſci teneríq; poteſt, niſi genera rerum in partes tribuas, tributa definias, definitione explicatas ad id quod quæritur accommodes? Satis eſt, inquis, id quod agitur per ſe ſpectari an legalis, an rationalis appelletur ea quæſtio, nihil ad uſum artis. Si ſatis ſit quæſtionem & rem propoſitam per ſe ſpectari, nec neceſſe ſit aut utile eam in partes tribui, quo tandem pacto locos ad quæſtionem accommodabis? Sunt enim alij ad alias aptiores, & præcepta dãtur qui ad quãq; ſint accommodati maximè. Si tibi omnes aſſentiri uelint & credere, nunquam idem bis dicamus: eſt enim hoc te auctore uitioſiſſimum, præſertim ſi quid ſcribẽdum eſt. Iam quarto loco Ciceroni hoc ut uitium obiecisti, quòd locos inculcauerit. Sed ſi mentionem eorum non ſemper eodem modo ab illo factam eſſe animaduertiſſes, profectò te ipſe cohibuiſſes. Hoc quidem loco eos diuidit, quod antè nunq̃ fecerat. Traditi ſunt inquit, è quibus ea. i. argumenta ducantur, duplices loci, uni è rebus ipſis, alteri aſſumpti. Quàm uerò egregia illa tua reprehẽſio eſt in qua per ridiculum elegiſti ex hoc uno Cic. libro omneis locos quibus ille confirmat non hoc ſibi propoſitum fuiſſe ut præcepta ulla traderet. Si hac excuſatione uteretur, quòd ea facultate præditus non eſſet, ut non noluiſſe quidem, ſed non potuiſſe uideretur: aliquod eſſet, aut magnum po-

tius hoc crimen. Nunc cum alijs hoc libris ſcienter cumulatéq; præſtiterit, rogatuq́; Bruti de perfecto oratore ſententiam mentemq́; ſuam explicauerit, nec præcepta eum tradere fuit neceſſe, & hoc tuum crimen hærere non poteſt. Quanquam præcepta quædam ſtrictim admiſcuit interdum, idq́; fecit non neceſſitate inſtituti ſermonis, ſed ne hæc omnia quæ artis ſunt, contempſiſſe uideretur. Itáne uerò licet ei qui præcepta non det, conturbare omnia, comminiſci, fallere, imponere? aut ſi hæc faciat nihil ad rem pertinebit? Sed ad alia pergamus. Hoc tu loco reprehendis in Cice. quod ipſe non dixit. Cum enim ἠθικὸν & παθητικὸν θέσιν & αὔξησιν admirabilem eloquentiam facere ponit, nihil de harum partiũ inuentione tradit. Tu uerò de earũ inuentione multũ ab illo diſſentire te dicis. Quorſũ illa tua ſpectat oratio? aut quæ eſt cõſentanea, & ad Cic. ſententiã refellendam accõmodata? Ambitionis eũ & accuſas. & dãnas, q̃ laudes ſuas ipſe prædicet, cõmemorétq; eloquẽtiã ſuã, qua deterriti aduerſarij Hortẽſius, Catilina, & Curio pater, interdũ cõtradicere nec auſi ſũt nec uerò potuerũt. In quo hoc à te primũ quæro, cur ea prætermiſeris quæ huius loci moleſtiã & inuidiã ſi nõ tollere, at certe imminuere poſſunt? Hæc tu quoniã inuidiæ augendæ cauſa nõ dixiſti, ego eius minuẽdæ, aut tollẽdæ potius gratia proferã. Quo, inquit, genere nos mediocres, aut multò etiã minus ſed magno ſemper uſi impetu ſæpe aduerſarios de ſtatu omni deiecimus, & quæ ſequuntur. Se mediocrẽ eſſe aut multo etiam minus dixit, quod eſt demiſſi animi, nec multum ſibi ſumentis & arrogantis. Deinde hoc etiam quæro

num uitioſum putes & criminoſum, in eum præſertim qui ad Brutum.i. diſcipulum de oratore ſententiã ſuam illius rogatu ſcribat, ea de ſe dicere quæ illum ad eloquentiæ ſtudium hortari & incitare poſſint, orationéſq; ſuas indicare quibus eò poſſit plus adiuuari, quò ſæpius & diutius eas ille in manibus teneat! Neq; enim unquam et hæc ille, quæ tu hoc tempore obijcere cogitauit, nec uerò unq̃ Cicero hæc de ui eloquentiæ ſuæ ſi falſa eſſent, ſcriberet, præſertim cum tot eſſent Romæ *qui ipſum ſi mentitus eſſet, refellere potuiſſent.* Neq; *uerò arrogantiæ crimen hic conſiſtere uoluiſti: conducis enim unum in locum ea omnia quæ de ſuis orationibus dicit, ex iiſq; uis omnes intelligere, illã exemplorum prolationem ab eo adhibitam fuiſſe, ut omnibus perſuaderet eum ſe eſſe oratorem quem ipſe hoc ſermone quæreret: in quo clamare libet:* O *cæca inuidia, quæ ſecluſis bonis mala tantum enumeras, falſaſq; ueris ſemper aſpergis.* Hoc *eum tu de ſe uis dicere:* Nulla *eſt in ullo genere laus oratoris, cuius non ſit in noſtris orationibus perfectio.* Ego *uerba illius proferam, quò facilius omnes quàm tuum iſtud os impudens ſit, intelligant.* Nulla *eſt enim, inquit, ullo in genere uis oratoris, cuius in noſtris orationibus non ſit aliqua ſi non perfectio, at conatus tamen atq; adumbratio.* Dicit *ille conatum & adumbrationem, tu perfectionem eum confirmas dicere, quod negat.* Quid *autem inter hæc duo interſit, omnes ſciunt, qui quidem quantum differant conari & perficere explicare poſſunt.* Atqui *paulò poſt, imò continuò q̃ longe abſit ab eo, ut hanc ſibi laudem uendicet, exponit his uerbis:* Non *aſſequimur,*

at quid deceat uidemus. Nec *enim nunc de nobis, ſed de re dicimus, in quo tantum abeſt ut noſtra miremur, ut uſq; eò difficiles ac moroſi ſimus, ut nobis non ſatiſfaciat ipſe* Demoſthenes, *qui quanq̃ unus eminet inter omnes in omni genere dicendi, tamen non ſemper implet aures meas, ita ſunt auidæ & capaces, & ſemper aliquid immenſum infinitumq́; deſyderant.* Deinceps *ſe ita cum* Demoſthene *comparat, ut maximus hic, ipſe uix mediocris fuiſſe uideatur, quæ eum oratio quoniam ab illa arrogantiæ ſuſpicione liberat, proferenda eſt.* Sed *tamen, inquit, quoniam & hunc tu oratorem cum eius ſtudioſiſſimo* Pammene, *cum eſſes* Athenis, *totum diligentiſſimè cognouiſti (neq; eum dimittis è manibus, & tamen noſtra etiam lectitas) uides profecto illum multa perficere, nos multa conari: illum poſſe, nos uelle quocunq; modo cauſa poſtulet, dicere: & quæ ſequuntur.* An *non hæc oratio facilè declarat nihil minus eum quàm de principatu cogitaſſe? Quæ ſi hãc ſuſpicionem falſamq́; opinionem quam de ipſo alijs affers non poteſt tollere funditus, ac delere, at illa certè quæ initio libri ſcripta eſt, ut mihi quidem uidetur, poterit:* Sed *ego idem, qui illo ſermone noſtro, qui eſt expoſitus in* Bruto, *multum tribuerim latinis, uel ut hortarer* alios, *uel ꝙ amarem meos, recordor longè* omnibus *unum anteferre* Demoſthenem, *qui uim accommodarit* ad *eam quam ſentiam eloquentiam, non ad eam quam in aliquo ipſe cognouerim.* Hoc *nec grauior extitit quiſq̃, nec callidior, nec temperatior, & quæ ſequuntur.* Ego *multa præterea ad tollendam iſtam arrogantiæ ſuſpicionẽ afferrem, niſi hæc tam multa támq; firma teſtimonia*

& interprete Cicero in hoc uerbo intelligat, id negligere, & alteram obijcere eius uerbi ſignificationem. Sophiſtarum iſte eſt mos Brute, qui ueritatem obſcurare & tollere uolunt, non eorum qui inuenire. Acutiorem dicis eſſe in populi cauſis Ciceronem quoties teſtis producitur, quàm in tradendis artibus, quarum ductorē quemlibet temerè & inconſyderatè ſequatur. Acutus es profecto in deligendis doctoribus, qui adhuc neminem probaueris. Cum enim Ariſtotelem & Ciceronē ut ignaros idiotaſq; repudies, & improbes, quem te probare credemus? quem tibi placere? Sæpe hoc tu Ciceroni ut uitium obijcis, ꝙ idem ſæpe dicat & iteret: cur hoc tu, ſi uitioſum eſt, non fugis? Memoriam Cicero prætermittit, ꝙ ut ait, communis ſit multarū artium. Hoc tu in eo, & iam anteà reprehendiſti, & nunc pluribus uerbis reprehendis, quod eſt ſanè acuti hominis proprium. Actio & elocutio ſiue pronunciatio deinceps ſequuntur, in quibus modus dicendi uerſatur. Hoc tu probas, improbas actionis uc communis reiectionē. Hanc enim Cicero communē uult eſſe, tu oratoris propriam. Cur igitur eius rationem tibi ad refellēdum minime propoſuiſti? Ea Cicero oratoris propria eſſe uult, unde appellatus eſt. Quod docet his uerbis, quæ tu com modo tuo præteriſti. Non enim inuentor, aut compoſitor, aut actor, hæc complexus eſt omnia, ſed & græcè ab eloquendo rhetor, & Latinè eloquens dictus eſt. Cæterarum enim rerum quæ ſunt in oratore partem aliquam ſibi quiſque uendicat, dicendi autem, id eſt, eloquendi maxima uis ſoli huic conceditur. Hæc tu il-

lius prætermiſſa ratione, actionem oratoris propriam eſſe docere conaris. Quæ *perinfirma aut nulla eſt potius probatio.* Hoc *enim artis eſt, aut naturæ potius, alienis refutatis, ſua probare.* Tu *qui ſua omnibus reddi uis, cur hiſtriones de poſſeſſione deturbas?* Nihil *eſt tam proprium cuiuſque artis, quàm unde nomen habet.* Hiſtrio *autem cum ab agendo actor dictus ſit, cur eum expilas, oratoremq́; in eius fundum immittis?* Si *ei actionem adimas & detrahas, nudum eum relinques, non minus quàm ſi iis qui* Arithmetici *nominantur numerorum, aut aſtrologis ſtellarum rationem auferas.* Vide *autem quæ ſit tua concluſiuncula:* Ego *uerò, inquis, hæc eò pertinere non ſtatuo, ut quia hiſtriones in pronunciandi arte elaborarunt, & ab iis oratores quidam adiuti ſunt, idcirco ars pronunciandi non ſit oratorum, ſed hiſtrionum propria.* Hæc *enim tua eſt, non* Ciceronis, *non cæterorum.* Ciceronis *argumenta dilue, tum aliquid dices.* Nunc *nihil dicis, cum hoc tantum dicis, has partes duas eloquentiæ proprias eſſe iudico.* Hoc *tu ut de actione doceas, quam rationem affers? Quibus argumentis uteris? nullis.* Hoc *eſt diſciplinam inſtituere, non aliorum ſententiam refellere, quam refellendam ſuſceperis.* Artes *ex ſua natura metiendas eſſe ſtatuis, nec metiris.* Si *enim ex natura ſua eas metirere, ex proprietate eas, non ex communibus æſtimares. Quod ait* Cicero, *ſolam elocutionem oratoris eſſe propriam, cætera in eo latêre, id eatenus probas ut in eo ita latêre, ut animus in corpore, exiſtimentur.* Non *ita eſt, hæc enim una re, id eſt, oratione*

orator excellit, quemadmodum nomen ipſum indicat. Latêre igitur eo loco idem efficit quod non apparere, quod obſcurari, & obrui. Adiuuant cætera illa quidem oratorem, eiq; magnam laudem dignitatemq; afferunt, ſed tamen hæc quædam adductitia & aſcititia bona ſunt, illud unum proprium.

De generibus dicendi philoſophorum, Sophiſtarũ, hiſtoricorum, & poetarum, quæ Cicero ab oratoris eloquentia ſeiungit, ab illo diſſentis. Hæc enim omnia dicendi genera, tu oratoris propria eſſe ſtatuis, ille negat eſſe propter orationis diſſimilitudinem & diſtinctionem. Quam ut doceret, neceſſe habuit ea quæ ſunt inuẽtionis iterare. Quod ſi tu intellexiſſes, nunquam hoc in illo reprehendiſſes. Cum autem hoc aliaq; permulta reprehendis, planum facis quantum te delectet hoc ipſum reprehendere. Atque intereà ferè Ciceronis uerba pro tuis impudenter longa oratione infercis. Hæc autem omnia quæ de eloquentiæ diſſimilitudine Cicero diſputat, ita uituperas, quaſi elocutio non in inuentione etiam eluceat. Deinceps ad definitionem quam oratori perfecto ſtatuit, reprehendendam tua delabitur oratio. Sed quo facilius hoc totum quod in ea reprehẽdis, leue falſumq; eſſe intelligatur, illius definitionem ſubiicam. Erit igitur eloquens, (hunc enim auctore Antonio quærimus) is qui in foro cauſiſq; ciuilibus ita dicet, ut probet, ut delectet, ut flectat. Hic tu ut Ciceronem refellas ipſum ſibi opponis, eiuſq; de ui oratoris ſententiam ex alio libro profers, qua ſtatuit oratorem de omni re quæ propoſita ſit eſſe dicturum. Hãc

tu ueriorem eſſe ius. Ego uerò ut tibi pro Cicerone reſpondeam hoc primum dico, utramque ueram eſſe, nec Ciceronem inconſtantiæ crimine poſſe damnari. In oratore enim ad Q. fratrem, non ea ſolum quæ oratoris propria ſunt complexus eſt, ſed ea etiã oratori ad dicẽdum ſubiicit, quæ ſint cæterarũ artium propria. Itaq; cum apud illum Craſſus uniuerſam oratoris uim complexus eſſet definiendo, correctionem quandam, ueritus aliorum reprehenſionem, hanc adhibuit. Sin cuipiam nimis infinitum uidetur, quod ita propoſui, quacunque de re, licet hinc quantum cuique uidebitur circuncidat atque amputet, tamen illud tenebo, ſi quæ cæteris in artibus aut ſtudiis ſita ſunt, orator ignoret, tantumq; ea teneat quæ ſint in diſceptationibus aut in uſu forenſi, tamen his de rebus ipſis ſi ſit ei dicendum, cum cognouerit ab iis qui tenent quæ ſint in quaque re multò oratorem melius, quàm ipſos illos quorum eæ ſunt artes, eſſe dicturũ. In hoc autem libro ea tantum hac definitione complectitur, quæ ſunt oratoris propria, cum interea, ei quæ propria ſunt cæterarum artium minimè detrahit. Nam quarta ferè pagina poſtea q̃ expoſuit quibus artibus inſtructum eſſe uelit oratorem ſuum, nec eum dialecticis modò tinctum & imbutum eſſe, ſed omnes philoſophiæ locos notatos & tractatos habere oportere, propterea quòd nihil de religione, nihil de morte, nihil de pietate aliiſque permultis quæ enumerat, quæ ſæpe cadunt in cauſas, ſine ea ſcientia grauiter, amplè, copioſè dici poſſit, utitur his uerbis: De materia loquor orationis etiam nunc, non de ipſo genere dicendi. Vides Brute noſter,

quæ ſit iſta tua reprehenſio. Longam hic *& perdifficilem de* Ideis *quæſtionem diſputationemq́; inducit, cum earum ratione quæ ſemper ſint definitionem oratoris non ei ſemper conuenire, quanquam in libro quẽ edendum curauit ſcriptum eſt:* Tum *autem iſtud quale eſt, ꝙ definitio tua non ſemper orationi conueniat!* Hoc *tamen ei reſpondeo, ut idea definitionis ſemper fuit, nec genita eſt, ſic ideam perfecti oratoris ſemper fuiſſe. neque enim* Cicero *oratorem eum definit, aut informat, ut ipſe ait, qui aliquando fuit.* Paucis *ego uerbis ſemper ea quæ tu longa oratione reprehendis, diluo, ut hoc facile appareat te non ueritate quæ paucis uerbis contenta eſt, ſed uanitate, fuco & maledicendi contradicendiq́; ſtudio ductum in hunc locum deſcendiſſe.* Eſt *etiam aliud quod tu in hac definitione reprehendiſti.* Inconſtantiam *enim* Ciceroni *obijcis, ꝙ cum inuentionem oratoris propriam anteà negaſſet, eam tamen hoc loco primam perfecti oratoris laudem eſſe ponit, cum ait: Qui ita dicet, ut probet, & quæ ſequũtur.* Non *eſt hæc inconſtantia* Brute *noſter: ut enim ſuprà cum ſtatueret tria oratori uidenda eſſe, primumq́; quid dicat, quod eſt inuentionis, non negauit omnino id proprium eſſe eloquentiæ, ſed addidit tria illa propria magis eſſe prudentiæ quàm eloquentiæ: ſic hoc loco hæc tria quæ partim ſunt inuentionis, non omnino oratoris propria eſſe ſtatuit.* Ponit *enim hæc tria officia eſſe oratoris: quorum cum primum neceſſitatis eſſe dicat, facile intelligimus eum de locis argumentisq́; præcipere quæ à dialecticis mutuatur orator.* Non *enim ſi cuiuſpiam aliquod officium eſt, continuo id eius*

proprium eſſe neceſſe eſt. Officium eſt hominis, ratione uti: ea Deus utitur, ea angeli. Eorum autem trium, nihil magis proprium eſſe uult oratoris, q̃ flectere. Itaq; paulo antè cum quid intereſſet inter oratorem & Sophiſtam diceret, uſus eſt his uerbis: Sed hoc differunt, ꝙ cum ſit his propoſitum non perturbare animos, ſed placare potius &c. Motum autem quem inuentioni ab illo attribui dicis, in partitionum initio uult eſſe, principij & perorationis: quæ partes non ſunt inuentionis propriæ, ſed narratio & confirmatio, quæ ad rem docendam ualent. Quanquam autem omnia inuenienda ſunt & res, & uerba: tamen res ad inueniendum, ut ipſe ait, pertinēt, uerba ad loquendum. Quanquidem inuentionis ſignificatione ſi utare, hoc tibi etiam dabo quod uis, motum inuentionis eſſe. Sed hoc nihil contra Ciceronem ualet. Inuentionis enim uerbo duobus modis utitur, quorum tu utrumq; confundis. Sequitur ridicula ſanè reprehenſio, quæ in decori ratione uiq; uerſatur. Cicero eloquentiæ uult fundamentum eſſe ſapientiam, quæ quid in omni re deceat uidet ac conſyderat. Longa quidem oratione Brutus noſter de uerbi huius ſignificatione diſputat, nec tandem aliquando uerum inuenit. Audiuit philoſophiam ſapientiam dici à ueteribus, quærit igitur cum tres eius ſint partes, quam potiſſimum hoc loco ſapientiæ partem Cicero intelligat, tandemq; concludit eſſe dialecticam, quam Cicero hic non intellexerit. O ſuauem & præclaram diſputationem, aut ſermocinationem potius cū ſubiectione, quæ à uero tota aberrat. Dico nullam harum trium à Cicerone non ſolum intellectam eſſe, ſed

nec potuiſſe, nec debuiſſe intelligi. Quid ergo hoc uerbo intellexit? Virtutem quæ à græcis à ſapiendo φρόνησις dicitur, quam eandem noſtri ſæpius prudentiam uocant, cuius eſt, quid in omni uita faciendum non faciendumue ſit uidere. Quod cum ex alijs Ciceronis libris intelligi licet, tum uel maximè ex primo de officijs, in quo de hoc decoro loquens, ſcribit his uerbis: Suum igitur quiſq; noſcat ingenium, acrémq; ſe & uitiorum & bonorum ſuorum iudicem præbeat, ne ſcenici pluſq̃ nos uideantur habere prudentiæ. Illi enim non optimas ſed ſibi accommodatiſſimas fabulas eligunt. Vides hoc loco decorum ipſum de quo quærimus, prudentiæ attributum. Deinceps eodem loco non prudentes, ſed ſapientes appellat eos, in quibus hæc inſit prudentia. Qui enim uoce freti ſunt, Epigonos, Medæamq́;: qui geſtu, Menalippam, Clytemneſtram. Semper Rutilius, quem ego memini, Antiopam: non ſæpe Æſopus Aiacem. Ergo hiſtrio hoc uidebit in ſcæna, quod non uidebit ſapiens uir in uita? Hoc quidem loco non eſt dubium, quin ſapiens pro prudente ponatur. Quanquam non dubito quin eo in loco de cuius ſententia quæritur, ſapientiæ uerbum ad eam uirtutem quæ græcè σοφία dicitur accommodari poſſit. Sed tamen mihi prior intelligentia ad Ciceronis ſententiam uerior uidetur. Ex quibus omnibus facile intelligitur id quod dixi hunc à te locum reprehenſum eſſe, ꝙ non intelligeres quid eſſet ſapientia. Multa ſanè hoc loco prætereo, neq; enim ad omnia reſpondere inſtitui, neq; uerò ſapientem ſalua opinione reſpondere poſſe arbitror, ita ina-

nibus uariſq; rebus complures pagnas imples. Quæ enim reprehenſio eſt, obijcere Ciceroni ut uitium, q̄ ter iam de dialectica ſermonem intulerit? q̄ oratorem quem quærat, inuenerit, atq; adeo teneat animo & cogitatione? Hinc Zeno & Ariſtoteles reprehenduntur. Zeno Rhetoricam manui porrectæ in digitos, Dialecticam eidem in pugnum contractæ comparabat: q̄ illa latius & copioſius, hæc anguſtius & ieiunius de rebus propoſitis ſolita ſit diſputare. Hoc Brutus *noſter improbat aitq; totum ad eos qui illis artibus præditi ſunt, non ad artes ipſas eſſe referendum.* Sed *uehementer errat, & q̄ dialecticam putat latè uagari, nō quēadmodum Zeno intellexit.* Itaq; *nō ad Zenonem hæc reprehenſio pertinet, cuius iſte non ſpectarit ſententiā.* Quæ *eſt igitur Zenonis ſententia?* Ait Dialecticam *anguſtè ſua tractare, q̄ definitiones ſuas duobus aut tribus uerbis compleat, q̄ argumenta tribus uerbis aſtringat, aliáq; ſua omnia eodē modo tractet. Quæ autem eſt* Bruti *noſtri?* Cenſet *dialecticā latè uagari, q̄ de rebus omnibus in utrāq; partem diſſerat. Quis negat? Eſt ne hoc reprehendere, quod alius intellexerit, relinquere: quod nō intellexerit, coarguere?* Omnes *ferè eius reprehēſiones eodē reuoluūtur.* Perobſcurè *de Ariſtotele loqueris. Quis enim Ariſtotelis uiciniā quā dicis intelligat? Quòd ſi dixiſſes, Dialecticæ & Rhetoricæ quā Ariſtoteles tradit ſimilitudinē, plānius locutus eſſes, & ad conſuetudinē ſermonis noſtri aptius.* Finitimæ *autē & uicinæ illæ artes cur ab Ariſtotele tradantur nō exponis, ut eum refellas, credo q̄ id ignores.* Si *enim ob eam cauſam artem Rhetoricam dialecticæ quaſi ex*

altera parte reſpondere intellexiſſes, quod utraq; de omni re propoſita diſſerat, atq; in rebus omnibus uerſetur. Profectò *non uetuiſſes ne illam quam uocas* Ariſtotelis *uiciniã amaremus.* Artem *enim* Rhetoricam, & Dialecticam *paulo ante hunc locum de quauis re diſputare, & diſſerere poſuiſti.* Venio *nunc ad crimen huiuſmodi, ex quo quiuis perſpicere poſſit, permulta à te in* Ciceronem *inquiri, eumq; à te exagitari, ne nihil quod reprehenderes habuiſſe uiderere.* Cicero *quidem uult eum qui eloquentiæ laude ducatur, noſſe primum uim, naturam, genera uerborum & ſimplicium & copulatorum.* Hoc *tu refellis, quod nullius eſſe artis putes ſingulorum uocabulorum ſignificationes tradere, totumq; hoc conſuetudinis, nutricis, auditionis, & lectionis uis eſſe.* Nutrix *ſcilicet te auctore, docebit quid ſit principium, quid narratio, quid propoſitio, quid ratiocinatio: nutrix deniq; omnibus bonis artibus erit inſtructa & erudita.* Et *omnium artium homines cum uocabula ſua quiſq; artis explicat, non ſuo officio, ſed nutricis funguntur.* Cur *igitur doctos præceptores adhibemus, ſi nutrix ſatis eſt? aut cur non omnes continuò unà cum lacte docti efficimur?* Si *hoc nos partim conſuetudine aſſequimur, conſuetudo hæc quæ ſit niſi doctorũ conſenſio fingi non poteſt.* Si *doctorum, eorum profectò erit qui in ſuis artibus eruditi ſunt.* Si *grammatica non docet uocabulorum ſignificationes, quis docet quid ſit nomen, quid uerbum, quid participium?* Nutrix Rami *ſententia.* Si *dialectica non eas tradit, quis quid definitio ſit, quid diuiſio, quid locus, quid argumẽtum?* Rurſus *nutrix.* Si *deniq; ſua cuiuſq; artis & propria*

uocabula ſunt,quis èa melius interpretabitur, q̃ ij qui illis artibus ſunt prædíti? Nutrix ut ait Ramus. Atq; hæc de ſingulis uerbis. Copulatas autem orationes ut eas quæ indicant,quæ imperant, quæ optant, docere grammaticorum eſſe dicis. Quod ex parte quadam uerum eſt,non in totum. Grammatici enim has tantū docēt,ut Latinè,Rhetores autem ut ornatè & aptè: Dialectici uerò ut uerè loquamur,uerumq́; à falſo internoſcere poſſimus.Quod cuiuſq; artis officium eſt,id ei tribue,tum non ſequetur ea in artibus,quam inducis,confuſio & perturbatio.Oratorem Cicero Dialectica,philoſophia & ea quæ moralis, & ea quæ eſt de naturæ obſcuritate,iure ciuili & hiſtoria inſtructū ſic uult ad cauſas uenire,earumq; genera primum cognita habere. Hoc Brutus noſter inutiliter, & falſò præcipi,anteà ſe docuiſſe confirmat.Sed eum memoria fallit,neq; enim uerbum ullum adhuc de cauſarum generibus,ſed tantum de quæſtionibus fecit.Itaq; in afferenda eius rei ratione quæſtionum modo mentionem facit his uerbis,nihil enim ad uſum inuentionis & diſpoſitionis (quæ ſolæ ſunt ad rem diſceptandam partes)quæſtionum legalium & rationalium genera ſpectant.Et tamen eo loco paulò antè his uerbis Ciceronē alloquitur: Oratorem philoſophia,legibus, hiſtorijs inſtructum,ad Rhetoricam de generibus cauſarum & quæſtionum,quod totum & falſò, & inutiliter præcipi anteà docui. Si tātū de quæſtionibus dixiſti,falſum eſt quod ais,hoc totum à te antea reprehenſum eſſe. Verùm, ut hoc tibi demus, quid tibi in mentem uenit artes obſcurare & confundere? cum hoc ferè unum

in Cicerone reprehendere uelle uidearis. Nihilne tibi ad uſum artis pertinere uidetur, genera cauſarum & quæſtionum penitus comprehenſa habere & cognita? Quo tandem pacto uſu artis cuiuſquam ualere potes, niſi eam artem cognoueris? Ars porrò quo pacto tradi, diſci tenerique poteſt, niſi genera rerum in partes tribuas, tributa definias, definitione explicatas ad id quod quæritur accommodes? Satis eſt, inquis, id quod agitur per ſe ſpectari an legalis, an rationalis appelletur ea quæſtio, nihil ad uſum artis. Si ſatis ſit quæſtionem & rem propoſitam per ſe ſpectari, nec neceſſe ſit aut utile eam in partes tribui, quo tandem pacto locos ad quæſtionem accommodabis? Sunt enim alij ad alias aptiores, & præcepta dãtur qui ad quãque ſint accommodati maximè. Si tibi omnes aſſentiri uelint & credere, nunquam idem bis dicamus: eſt enim hoc te auctore uitioſiſſimum, præſertim ſi quid ſcribẽdum eſt. Iam quarto loco Ciceroni hoc ut uitium obiciſti, quòd locos inculcauerit. Sed ſi mentionem eorum non ſemper eodem modo ab illo factam eſſe animaduertiſſes, profectò te ipſe cohibuiſſes. Hoc quidem loco eos diuidit, quod antè nunq̃ fecerat. Traditi ſunt inquit, è quibus ea.i. argumenta ducantur, duplices loci, uni è rebus ipſis, alteri aſſumpti. Quàm uerò egregia illa tua reprehẽſio eſt in qua per ridiculum elegiſti ex hoc uno Cic. libro omneis locos quibus ille confirmat non hoc ſibi propoſitum fuiſſe ut præcepta ulla traderet. Si hac excuſatione uteretur, quòd ea facultate præditus non eſſet, ut non noluiſſe quidem, ſed non potuiſſe uideretur: aliquod eſſet, aut magnum po-

tius hoc crimen. Nunc cum alijs hoc libris ſcienter cumulatéq; præſtiterit, rogatuq́; Bruti de perfecto oratore ſententiam mentemq́; ſuam explicauerit, nec præcepta eum tradere fuit neceſſe, & hoc tuum crimen hærere non poteſt. Quanquam præcepta quædam ſtrictim admiſcuit interdum, idq́; fecit non neceſſitate inſtituti ſermonis, ſed ne hæc omnia quæ artis ſunt, contempſiſſe uideretur. Itáne uerò licet ei qui præcepta non det, conturbare omnia, comminiſci, fallere, imponere? aut ſi hæc faciat nihil ad rem pertinebit? Sed ad alia pergamus. Hoc tu loco reprehendis in Cice. quod ipſe non dixit. Cum enim ἠθικὸν *&* παθητικὸν θέσιν *&* αὔξησιν *admirabilem eloquentiam facere ponit, nihil de harum partiũ inuentione tradit. Tu uerò de earũ inuentione multũ ab illo diſſentire te dicis. Quorſũ illa tua ſpectat oratio? aut quæ eſt cõſentanea, & ad Cic. ſententiã refellendam accõmodata? Ambitionis eũ & accuſas & dãnas, quod laudes ſuas ipſe prædicet, cõmemorétq; eloquẽtiã ſuã, qua deterriti aduerſarij Hortẽſius, Catilina, & Curio pater, interdũ cõtradicere nec auſi ſũt nec uerò potuerũt. In quo hoc à te primũ quæro, cur ea prætermiſeris quæ huius loci moleſtiã & inuidiã ſi nõ tollere, at certe imminuere poſſunt? Hæc tu quoniã inuidiæ augendæ cauſa nõ dixiſti, ego eius minuẽdæ, aut tollẽdæ potius gratia proferã. Quo, inquit, genere nos mediocres, aut multò etiã minus ſed magno ſemper uſi impetu ſæpe aduerſarios de ſtatu omni deiecimus, & quæ ſequuntur. Se mediocrẽ eſſe aut multo etiam minus dixit, quod eſt demiſſi animi, nec multum ſibi ſumentis & arrogantis. Deinde hoc etiam quæro*

at quid deceat uidemus. Nec *enim nunc de nobis, ſed de re dicimus, in quo tantum abeſt ut noſtra miremur, ut uſq; eò difficiles ac moroſi ſimus, ut nobis non ſatiſfaciat ipſe* Demoſthenes, *qui quanq̃ unus eminet inter omnes in omni genere dicendi, tamen non ſemper implet aures meas, ita ſunt auidæ & capaces, & ſemper aliquid immenſum infinitumq́; deſyderant.* Deinceps *ſe ita cum* Demoſthene *comparat, ut maximus hic, ipſe uix mediocris fuiſſe uideatur, quæ eum oratio quoniam ab illa arrogantiæ ſuſpicione liberat, proferenda eſt.* Sed *tamen, inquit, quoniam & hunc tu oratorem cum eius ſtudioſiſſimo* Pammene, *cum eſſes* Athenis, *totum diligentiſſimè cognouiſti (neq; eum dimittis è manibus, & tamen noſtra etiam lectitas) uides profectò illum multa perficere, nos multa conari: illum poſſe, nos uelle quocunq; modo cauſa poſtulet, dicere: & quæ ſequuntur.* An *non hæc oratio facilè declarat nihil minus eum quàm de principatu cogitaſſe? Quæ ſi hãc ſuſpicionem falſamq́; opinionem quam de ipſo alijs affers non poteſt tollere funditus, ac delere, at illa certè quæ initio libri ſcripta eſt, ut mihi quidem uidetur, poterit:* Sed *ego idem, qui illo ſermone noſtro, qui eſt expoſitus in* Bruto, *multum tribuerim latinis, uel ut hortarer alios, uel ꝙ amarem meos, recordor longè omnibus unum anteferre* Demoſthenem, *qui uim accommodarit ad eam quam ſentiam eloquentiam, non ad eam quam in aliquo ipſe cognouerim.* Hoc *nec grauior extitit quiſq̃, nec callidior, nec temperatior, & quæ ſequuntur.* Ego *multa præterea ad tollendam iſtam arrogantiæ ſuſpicionẽ afferrem, niſi hæc tam multa támq; firma teſtimonia*

D

eſſe iudicarem, ut nihil omnino in Cicerone hæſiſſe uideatur. Ab arrogantiæ crimine, ad officij prætermiſſionem, inconſtantiæ crimen tua delapſa oratio eſt. Tropus ab eo nullus definitus eſt. Fateor, neq; enim hoc ſuſceperat. Definire enim rem docentis eſt. At eloquentem docere ſe uelle negat, ſed tantum probare. Quanquam genera ipſa, & partes definitione explicauit. Nam & tranſlata quæ ſunt, & immutata expoſuit, & quid ſit metonymia, quid abuſio, quid allegoria, quod tu & intelligis & confiteris, ſed tanta es maledicendi libidine, ut quod primum negas omnino, id deinde cum hac adiunctione, niſi forte, concedas. Sed uerba tua ſubijci eſt melius, quò facilius & error tuus, & ignoratio intelligatur: Tropum nuſquam definis. De generibus troporum unicam metaphoram attingis, niſi forte de ſuperioribus metonymiã, abuſionẽ, αλληγορίαν placet intelligi. Negas eum tropum ullum definire, at definit iam ut dixi, quid ſit metonymia, quid abuſio, quid allegoria. De generibus troporum unicam, ut ais, metaphoram attingit. Concedo eo quidem loco quem conſyderas, cuius hæc uerba ſunt: Ex omniq; genere frequentiſſimæ tranſlationes erunt, quę eæ propter ſimilitudinem transferunt animos & referũt ac mouent huc & illuc: qui motus cogitationis celeriter agitatus per ſe ipſe delectat. Hoc inquam in loco tranſlationis nomine eam unam quam metaphoram græci appellant, intelligit. Nec te tua illa adiunctio, niſi fortè, adiuuat. Verba enim hæc quæ continenter ſunt apud illum, tuam ignorationem declarant, Et reliqua ex collocatione uerborum quæ ſumuntur quaſi lumina magnum afferunt or

natum orationi. Nam *cum* ἀλληγορία *ex collocatione modo uerborum ſumatur, non debuit abs te modus ille metaphoræ nomine comprehendi, quaſi hoc* Cicero *dixerit, qui cum tranſlationes tantum dixiſſet, reliqua ex collocatione uerborum ſumi poſuit.* Q*uæ autem ſint illa in tertio de oratore ad* Q. *fratrem libro exponit, atq; in ijs allegoriam numerat.* A*tq; hic unus eſt error tuus, ne dicam ignoratio.* A*lterum multo & grauiorē & turpiorē accipe.* C*iceronē dicis ita ornatum orationis partiri, & in oratore ad* B*rutū, & in alijs libris, ut ſit in ſingulis uerbis, & coniūctis: in ſingulis propria ſint, nouata, tranſlata: in collocatis autem ſit figura & numerus.* Hoc *poſtremum nego* Ciceronem *dicere.* Hoc *ut doceam, uerba* C*iceronis quæ ad hunc locum pertinent, proferā, ac primū ex tertio de oratore ad* Q. *fratrem libro:* O*mnis igitur, inquit, oratio conficitur ex uerbis, quorum primum nobis ratio ſimpliciter uidenda eſt, deinde coniūctè.* N*ā eſt quidam ornatus orationis qui ex ſingulis uerbis eſt, alius qui ex continuatis coniunctiſq; conſtat.* A*ltera ferè pagina:* S*equitur, inquit, continuatio uerborum, quæ duas res maximè, collocationē primum, deinde modum quendā formamq; deſyderat.* C*ollocationis eſt componere, & ſtruere uerba ſic ut neue aſper eorum cōcurſus, neue hiulcus ſit, ſed quodam modo coagmentatus & læuis.* N*ihil tu* B*rute noſter, de hac collocatione in qua partim coniunctorū uerborū ornatum eſſe uult, dicis, & tamen eum dicis collocatorū uerborum ornatū in figura & numero in omnibus libris ponere.* S*i enim hic liber eius eſt, & in hoc præterea cōpoſitionē in coniūctorū uerbo-*

ex pluribus continuatis connectitur, ut aliud dicatur, aliud intelligendum ſit. Intelligis *te iam planè ut arbitror*, Rame, *maximo in errore uerſari*, & *hanc non Ciceronis defenſionem eſſe, ſed accuſationem tui.* Atq; *in modis eum te* Ciceroni *præſtitiſti*. In *figuris autem qualem te præbueris, age uideamus.* Figuras, *inquis, omnes tam deformiter afflixiſti, ut faſtidioſam & inſolentem deſpiciẽtiam duntaxat hic agnoſcam: ſic non confuſè tantum, ſed profuſè cumulás quicquid hic tibi ſomnianti temerè ac fortuitò occurrit.* Si & *cum pauca de tropis modiſq; diſſerit* Cicero, *negligentiæ*, & *cum de figuris luminibúſq;* orationis *multa præcipit nimiæ curæ ac diligentiæ crimine à te condemnatur, quid tandem eum facere oportet? quem modum tenebit? quouſq; et progrediendum erit, ut ſua tibi probare poſſit?* Nunquam *ſic ex arte dicet, nihil ita perfectum ingenio & elaboratum induſtria afferet, quo tibi ulla ex parte ſatiſfactum putes, ſic agreſtes & inſulſas aures habes, ut non ſine cauſa & brutum te & ſtupidum appellare uideare.* Sed *ſis ſanè eiuſmodi, tua tibi uni, & tua unius tibi placeant, diſpliceant cæterorum. nõ probentur* Ciceronis *uigiliæ atq; ſcripta.* Contentus *erit doctorum iudicio, nihil eum brutorum iudicium mouebit, dummodo hominibus, id eſt ijs qui* rationis *ſunt iudicijq; compotes, probet ſua.* In *his eſt* Quintilianus, *qui lib. ix. de figurarum enumeratione quam* Cicero *duobus libris tradit, diſſerens, longè aliter ac tu, de ea iudicat.* Verba *eius ſubijciam, ne quis ea fortè deſyderet:* Cicero *quidem omnia* orationis *lumina in hunc locum congerit, mediam quandam, ut* arbitror, *ſecu-*

tus uiam, ut nec omnis ſermo ſchema iudicaretur, nec ea ſola quæ haberent aliquam remotam ab uſu communi fictionem, ſed quæ eſſent clariſſima, & ad mouēdum auditorem ualerent plurimum, quem duobus ab eo libris tractatum locum ad literam ſubieci, ne fraudarem legentes iudicio maximi auctoris. Audis Rame, quid de his Ciceronis enumerationibus Quintilianus ſentiat. Tu eum temerè ac fortuitò congeſſiſſe hæc dicis, ille iudicio atq; ratione. Tu quicquid ei ſomnianti temerè ac fortuitò occurrit, non ſolum confuſe, ſed etiā profuſe cumulatum ab eo eſſe uociferaris: ille mediam quandam uiam in his exponendis eum ſecutum confirmat, eáq; modo in luminibus orationis ab eo numerata dicit, quæ eſſent clariſſima, & ad mouendum auditorem ualerent plurimum. Sunt ne ſomniantis hæc an uigilantis? temerè ac fortuitò agentis, an conſilio & iudicio ponderantis omnia? confuſe & profuſe cumulātis an delectu quodam iudicióq; adhibito congerentis? At in figuris uerborum reticentiam, & exclamationem numerat, quas tamen conſtat figuras eſſe ſententiarū. Numerat profecto, & recte numerat. Si enim inter conformationem uerborum & ſententiarum hoc intereſt, ut & ipſe ait & cæteri probati ſcriptores tradunt, ꝙ uerborum tollitur, ſi uerba mutaris: ſententiarū permanet, quibuſcunq; uerbis uti uelis: cui dubium eſt, quin ſit quædā exclamatio & reticentia, quæ ſi uerba mutata ſint, nomina ſua amittant? Cuiuſmodi eſt illa eius exclamatio, O tēpora, ô mores. Itaq; Quintilianus cū figuras ſententiarum tractat, quod, inquit, exclamationem quidam uocant, ponuntq; inter figuras orationis.

Eiuſdem etiam generis ſunt apud illum cum aliæ multæ, tum illa in Verrē *actione iiij.* O *ſcelus, ô portentum in ultimas terras exportandum.* Si *enim tollas uerbum portenti, non permanebit eadem ſententia.* Itaq; *apud eundem ſequitur hoc, quod cur illud dixerit exponit:* Non *enim poteſt ea natura, quæ tantum facinus commiſerit, hoc uno ſcelere eſſe contenta, & quæ ſequuntur.* Quod *eodem modo de reticentia exiſtimari debet.* Nec *ſi eam in figuris ſententiarum ponit, idcirco ſe ipſe, ut ais, accuſat ac condemnat.* Primum *enim* Quintilianus Ironiam *& in tropis quos* Cicero *modos uocat, & in cōformatione ſententiarum collocat.* Deinde *id quod non dicimus, interdum ad uerborum figuras pertinet, ut cum* Cicero *ita loquitur:* Nō *dico,* Omitto, Prætereo*. quædam eſt reticentia, quæ cū nō ſit ſententiarum, in uerborū figuris numeretur neceſſe eſt.* Miraris *ꝙ aſyndeton numeret, polyſyndeton relinquat: ꝙ cōtraria, ſimiliter cadentia deſinentiáq; proponat, parium obliuiſcatur: polyſyndeton reliquit, ꝙ uulgi ſermone uſurpetur: aſyndeton autem numerat, quòd ſit artis.* An *uerò parium oblitus eſt, qui ſimiliter cadentia, ſimiliter deſinētia & contraria dixerit!* An *non hæc omnia paria cōtraria uocātur! qui partes dixit, is ne tibi genus ac totum uidetur reliquiſſe!* Quintilianum *tibi opponā qui hæc dicit:* Magnæ *inquit ueteribus curæ fuit gratiā dicendi è paribus contrarijs acquirere.* Niſi *forte par uocas quod græci* ἰσόκωλον *uocāt.* Atqui *cōtrariorū ratio hoc ferè complectitur.* Atq; *hæc tibi in figuris uerborū reprehēdenda putaſti, ne non ſatis multa reprehendiſſe uidercre.* In *figuris autem ſententia-*

172

rum reprehendis qualem te præſtitiſti, age uideamus. Verba tua ſubijciam: In figuris uerò ſentẽtiarum quid commune cum figuris habent commoratio, extenuatio, irriſio, quæ omnibus argumentis & figuris fieri poſſunt? Præclara ſanè concluſio, Commoratio omnibus argumentis & figuris fieri poteſt, nihil igitur cum figuris commune habet. Iſto quidem pacto nihil propè eorum quæ tu in figuris ponis, figuræ nomine appellabitur, non aſyndeton, non polyſyndeton, non paria, non contraria, non gradatio, non repetitio, non alia eiuſdem generis. Quid enim horum non figuris alijs, non argumentis, tractari poteſt? De figuris quidem, non eſt id quidem dubium quin miſceri inter ſe confundiq; poſſint. Id quod Quintilianus libr. ix. docet. Quæro enim ex te Brute noſter, ſit ne unum & ſimplex figuræ genus illud ex oratione Cluentiana? Denique illa definitio iudiciorum æquorum quæ nobis à maioribus tradita eſt, retineatur, ut in iudicijs & ſine inuidia culpa plectatur, & ſine culpa inuidia ponatur. An non polyſyndeton eſt non ſimiliter deſinens & ſimiliter cadens, & antitheton quod contrarium Cicero interdum, nonnulli contrapoſitum, alij contentionem uocant? Si tuo ſtemus iudicio, hæc in figuris non erunt habenda, propterea quòd figuris alijs fiant. Quatuor quidem figuræ in ſuperiore Ciceronis exemplo permixtæ coniunctæq; ſunt, quod in alijs quoq; docerem, niſi ſatis eſſe rem indicare exiſtimarem, & res eſſet notiſſima. Argumentis idem fieri poteſt. Nã & aſyndeta, & polyſyndeta, & antitheta, & ſimiliter

cadentia, & ſimiliter deſinentia, & perſonarum fictio nes, & gradationes, & repetitio, aliaq; innumerabilia argumētis tractādis ſeruari poſſunt. Quaeris etiā quid cū figuris commune habeat propoſitio? quid definitio? argumentū ratione cōcluſum? diuiſio in partes? ſimilitudo? exēplū? tributio? quae, ut ais, dialecticorū tota ſunt. In his te quidem certè ignoratio aut inuidia potius, quae ne attenderes impediunt, errare coegit. Neq; enim omnino propoſitionem in figuris numerat, quemadmodū uerba tua declarant, nec definitionem quae eſt dialecticorum, ſed hoc dicit ut proponat quid dicturus ſit, ut cum tranſegerit iam aliquid definiat. Hoc quidē loco non de definitione, ut tu loquitur, ſed definiat idē ualet quod ſtatuat, indicet. Eius exemplum illud eſſe po teſt quod eſt apud illum pro lege Manilia, ſatis mihi multa uerba fecisse uideor, quare hoc bellum eſſet genere ipſo neceſſarium, magnitudine periculoſum. Quod deinceps ſequitur eſt quoddam propoſitionis, de qua hic loquitur, exemplum, Reſtat, ut de imperatore ad id bellū deligendo ac tantis rebus perficiendo, dicēdum eſſe uideatur. In accuſationibus ſunt innumerabilia exempla huius generis, ut illud, Accipite nunc auaritiae propemodū in ſuo genere non leuius. Intelligis opinor, Brute noſter, haec duo non dialecticos, ut exiſtimaſti, ſed propriè oratores attingere, in quorum altero te uerbi ſignificatio deceperit. Nec uerò ſi quid orator à dialectico mutuatus eſt, idcirco figurae nomen non habebit. Similitudine & exemplo uterque utitur, ſed dialecticus ſubtilius ac preſſius, hic enucleatius & copioſius. In figuris hoc unum quaeritur ferè ut à communi uulgi

Rabirianæ bonũ conſulem à bono ciue ita ſeiungit, ut aliud alij tribuat. Quamobrem ſi eſt boni conſulis, cum cuncta auxilia Reipubli. labefactari conuelliq́; uideat, ferre opem patriæ, ſuccurrere ſaluti fortuniſque communibus, implorare ciuium fidem, ſuam ſalutem poſteriorem ſalute communi ducere: eſt etiam bonorum & fortium ciuium, quales uos omnibus Reip. tẽporibus extitiſtis, intercludere omneis ſeditionũ uias, munire præſidia Reip. ſummũ in conſulibus imperiũ, ſummum in ſenatu conſilium putare: ea qui ſecutus ſit, laude potius & honore, quàm pœna & ſupplicio dignum iudicare. Atque hoc unum genus eius figuræ qua aliud alij tribuitur, mihi uidetur. Alterius eſt huiuſmodi exemplum actione ſeptima: Vide quid interſit inter tuam libidinem, maiorumq́; auctoritatem: inter amorem furoremq́; tuum, & illorum conſilium atque prudentiam. Illi aditum litoris Syracuſanis ademerunt, tu maritimum imperium conceſſiſti. Illi habitari in eo loco Syracuſanum quo naues accedere poſſent, noluerunt, tu claſſi & nauibus Syracuſanum præeſſe uoluiſti. Sic enim boni & improbi ciuis officium deſcribens, diſpertiensq́; ciues in duo genera, aliud alij tribuit. Cum autem aliquid in partes diuiditur, non neceſſe eſt aliud alij tribuere. Vt Cicero cum genus hominum qui Catilinæ partes ſequerentur in quatuor partes diuidit, aut quatuor in imperatore dicat ineſſe oportere pro lege Manilia. Quæris etiam quid cætera quæ Cicero inter figuras conformationéſque ſententiarum numerat, commune habent cum figuris? Quo ego loco hoc tibi primum reſpõdeo, ea omnia

forma ipſa concinnitáſque uerborum conficiat orbem ſuum: aut ut comprehenſio numeroſè & apte cadat. Altera autem potius tertia inde pagina hoc etiã dicit: Duæ ſunt igitur res, quæ permulceant aures, ſonus & numerus. Has tu partitiones duas quas uocas, uitioſas multis de cauſis eſſe dicis. In ſuperioris primo mẽbro, in quo ſtructuram orationis ponit, hoc reprehendis, ꝙ de contractione, coniunctione, & commutatione literarum, nominum, accentuum, & ſpirituum tam multa dixerit ac præceperit, tuæq; illius reprehẽſionis cauſam affers quòd tam prolixa deſcriptio, nullam componendæ orationis uiam doceat. O licentiam, aut potius inſignem reprehendendi libidinem. Quæ tandem uitia in conſtructione fugienda ſunt? An non hoc proſpicere debemus, ne hiulcis, aut aſperis uocibus utamur? Quæ autem huiuſmodi ſint, quî tandem intelligere potes, niſi quid mos ferat, conſuetudóq; ſermonis patiatur, cognoueris? Conſuetudo porrò quæ ſit ſeruanda, quis ſciet, niſi qui quantum antiquitati in his omnibus tribuendum ſit, intellexerit? Quòd ſi hæc omnia Cicero diligenter accuratéq; perſecutus eſt, idq; tamen breuius dixit, ut ipſe ait, q̃ ſi hac de re una diſputaſſet, longius autem quàm ratio inſtituta poſtularet, an non ea tradidit quæ ad hunc locum maxime pertinebant? Si enim non pertinent, quæ alia potes dicere? Vitia quæ putas eſſe, oſtendis: eadem ipſe non corrigis, niſi forte hoc tibi in noua, & uerò noua rhetorica quam à te expectamus, reſeruaſti. Atque hoc quidem uitium unum eſt eorum quæ tu in priore partitione ineſſe uis. Alterum quod longè grauius appellas, quod ſit uideamus. In-

conſtantiæ hic Ciceronem crimine condemnas, ꝙ ſuperiore partitione concinnitatem & numerum res diuerſas, poſteriore eaſdem fecerit. Magnum eſt hoc crimen ſi modo uerum ſit. Sed falſum eſt, & uerum eſſe ut crederes, te tua impulit ignoratio. Neque enim ſcire uideris quid hoc loco Cicero concinnitatis nomine intellexerit. Quid ergo, inquies? Concinnitas hæc in confirmatione uerborũ tota poſita eſt? Quo ergo auctore hoc doces? Eodem quem tu cum non intelligas reprehẽdis, uerba eius hæc ſuperiora quæ hoc planum faciunt, te meminiſſe oportuit, *Collocata autem uerba habent ornatũ, ſi aliquid concinnitatis efficiunt, quod uerbis mutatis non maneat, manente ſententia*, Itaq; altero partitionis prioris mẽbro, uerbo uſus eſt quod hoc propriè ſignificat, cũ ait, *aut ut forma concinnitasq; uerborum cõficiat orbẽ ſuum.* σχῆμα enim formam appellat. Nũc ex te quæro, qui incõſtantiæ Ciceronẽ accuſas, ubi tandẽ concinnitatẽ & numerum idẽ eſſe dixerit? An in ſuperiore partitione? At tria dicit & numerat, cõſtructionẽ, concinnitatẽ, numerũ. An in ea quã tu poſteriorẽ uocas? Quænã illa eſt? *Duæ, inqt, ſunt igitur res quæ demulceãt aures, ſonus & numerus.* Quæ hic litera, quæ ſyllaba, quod uerbũ idem cõcinnitatẽ & numerũ eſſe declarat? Certè nullũ. Et tamẽ cum hæc duo pugnãtia Ciceronẽ dicis cõcedere, Cõcinnitas diuerſa eſt à numero, Cõcinnitas nõ eſt diuerſa à numero, duas tantũ Cic. cuius uerba paulo ante ſubiunxi, profers partitiones: quarũ ſuperiore cũ diuerſas res cõcinnitatẽ & numerũ eſſe ponat, altera eaſdẽ ponere debuit, ſi hoc uerum eſt crimen, aut certè alia eius uerba quæ id planè lo-

quærentur, afferre debuiſti. Sed *ueniamus ad cætera*. Numeroſæ *etiã orationis uocabulũ te cum id nõ intelligeres, peccare coegit*. Si *enim quã numeroſam orationem uocaret* Cicero, *intellexiſſes, aut recordatus eſſes, nunquã hac perinfirma concluſiuncula, eſt igitur conſtructio numerus quoniã orationem numeroſam facit, uſus eſſes*. Non *enim orationẽ numeroſam dicit eã quæ ex numeris cõſtet, ſed eã quæ ſimilis numerorũ ſit*. Quod *illius hæc uerba quæ in libro quẽ defendo ferè extremo poſita ſunt, indicãt*: Multũ *intereſt utrũ numeroſa ſit. i. ſimilis numerorũ, an plane è numeris cõſtet oratio*. Alterum *ſi ſit, intolerabile uitium eſt, alterũ niſi ſit, diſſipata & inculta, & fluens eſt oratio*. Nõ *igitur ſi compoſitio numeroſam. i. ſimilem numerorũ orationẽ efficit, propterea cõpoſitio numerus habẽdus eſt*. Næ *præclara eſt iſta tua concluſio*. Iſto *quidẽ pacto & humanitas homo erit, humanũ enim hominẽ efficit: & prudẽtia homo ipſe prudens dicetur, & uno nomine uirtus omnis, eius nomine in quo ipſa ſit appellabitur, quo quid poteſt eſſe aut dici abſurdius?* Quo *autem pacto doces id quod uis*, Ciceronem *in diuidendo, uitia duo non effugiſſe uel maxima, ut & quæ duo erant genera tria fecerit, & genus in ſpecie numerauerit?* Tu *conſtructionem, & coniunctionem pedum genera duo eſſe ponis, quæ nunquam ille dixit*. Compoſitionem *dicit omnino eam quam primam partem facit eſſe collocationis*. Tu *cum pedum compoſitionem dicis, perinde loqueris, quaſi tota ex numeris pedibuſq; conſtare debeat oratio, quod ille iis uerbis quæ paulo ante protuli, uitium intolerabile appellat*. Hoc *uerò*

tu addis ut ſcilicet locus ſit aliquis reprehenſioni tuæ, qua numerũ dicis qui genus ſit illarum duarũ partium, in ſpecie à Cicerone numerari. Sed intelligis, ſuperiore uitio ſublato, quàm hoc crimen leue ſit, aut potius q̃ frigeat. Collocationem Rame, Cicero in genere ponit, eius parteis tres facit, compoſitionem, concinnitatem, & numerum. Doce numerum genus eſſe compoſitionis. Si compoſitionem pedum dicas, nihil ad Ciceronem. Sẽper enim in reprehendendo altero illius ſpectanda ſententia eſt, eius uerba ponenda, nihil addendum eſt, nihil detrahendum, nihil denique mutandum quod ſententiam mutare poſſit. Hoc reprehenſoris & correctoris officium eſt, à quo tu cum diſceſſeris, quem te præbueris ac præſtiteris neminem iam ignorare arbitror. Extrema tua reſtat accuſatio, quam totam in ijs uariè reprehendendis quæ de numerorum ratione Cicero accuratiſſimè præcepit uerſari conſumiq; uoluiſti. In quo hoc tibi primum reprehenſione dignum uiſum eſt, q̃m explicando numero à dialecticis Cicero diſceſſerit, qui in tradendis artibus rem primum definiri uoluit, deinde in partes tribui. Non hanc unam tradendarum artium rationem, ut uis, dialectici tradunt, ſed alias etiã duas: quemadmodum tibi alio loco longa ſatis oratione qua Ariſtotelem defendendum ſuſceperam, reſpondi. Hoc quidem loco Cicero in explicãda ratione aptæ numeroſæq; orationis naturæ ordinem inſtitutumque ſecutus eſt: ut enim naturæ ordo fert, ut ſit cauſa primum, deinde effectus, tum rẽ effectam multiplex uſus conſequatur: ſic ille primum originem numeri, deinde cauſam, poſt naturam, poſtremo uſum oſtendit.

Quæ tu tamen quatuor quid efficerent parum uidiſti. Neq; *enim in natura definitionem quandam numeri, ut uis,* Cicero *ſtatuit, ſed hoc quærendum proponit,* Sitne *numerus omnino, & ſi ſit, qualis ſit.* Quod *illa eius uerba facilè declarant:* Sed *ut in pleriſq; rebus, ſic in hac duplex eſt conſyderandi uia, quarum altera eſt longior, breuior altera, & eadem etiam planior.* Eſt *autem longioris prima illa quæſtio, ſit ne omnino ulla numeroſa oratio.* Quibuſdam *enim non uidetur, quia nihil in ea ſit certi, ut in uerſibus: & quòd illi qui affirmant eos eſſe numeros, rationem cur ſint non queant reddere.* Deinde *ſi ſit numerus in oratione, qualis ſit, aut quales, & quæ ſequuntur.* Itaque *propoſitis quæſtionibus, quæ de natura numeri quæruntur, hanc qua quæritur, an ſit omnino, primam explicat his uerbis,* Eſſe *igitur in oratione numerum quendam, nòn eſt difficile cognoſcere, indicat enim ſenſus, & quæ ſequuntur.* Eodemq; *modo in uſu numeri peccaſti.* Neque *enim genera numeri, ut ais, in uſu ſtatuit, ſed ſex alia quærenda cenſet:* Primum *utrum in initijs tantum, an in extremis, an in tota continuatione uerborum numerus tenendus ſit:* Deinde *quid inter numerum & numeroſum interſit:* Tum *de inciſionibus in quibus numerum tenere oporteat:* Tum *unde orta ſit forma uerborum:* Tum *de inciſionibus comprehenſionum:* Poſtremo *de totius generis utilitate.* Atque *hæc quidem omnia* Cicero *in uſu numeri explicando ſibi propoſuit ad diſſerendum.* Tu *eum de numeri generibus diſſerere dicis, cum de eius uſu diſputet.* Quid

autem genera numeri cum uſu commercij habent? aut quid tandem uerbum uſus efficiat? Atqui de generibus numerorum potius diſſerit, cum de eorum natura diſputat. Genus enim rei naturam attingit. Itaque cum eas quæſtiones quæ numeri naturam attingunt, explicat, genera numerorum, quique pedes cui maximè probati ſint, exponit, his uerbis: Sequitur ergo ut qui maxime cadant in orationem aptam numeri uidendum ſit, & quæ ſequuntur. Atque hæc quidem perſpicuè docent te in his extremis duabus partibus non intellexiſſe quænam eſſet Ciceronis ſententia. Nunc quæ uitia ineſſe in hac partitione putes, conſyderemus. Tu inuentorem artis huius, id eſt, rationis numerorum à Cicerone ſuperiore partitione partem artis numerari dicis; quaſi uerò diuiſio uel partitio omnis ſit generis totiúſue in ſuas partes. In quo certè dum ridiculum Ciceronem uis oſtendere, te ipſe ridiculum cæteris oſtendis & comprobas. Ridiculum multò etiam magis eſſe uis illud, quòd duo membra faciat originem & cauſam, quaſi uerò non ſit, ut ais, origo etiam cauſa, & auctores inuentoréſque numeri non ſint eius efficientes cauſæ, & non uerius uno cauſæ nomine dicatur & qui inuenit, & inueniendi ipſa facultas & occaſio. Aliud eſt, Rame, originem numeri, aliud efficientem eius cauſam quærere. Cum enim quæritur numeri origo, hoc quæritur, quis primus de induſtria & ex arte uerbis ſolutis numeros adiunxerit, initiúmque ſemper inueſtigatur rei cuius origo quæritur. Cauſa autem cum quæritur hoc quæ-

ritur, quæ cauſa eum impulerit qui numeris uerba ſo-luta primus aſtrinxit, ut ea numeris aſtringeret, ut exempli cauſa, naturáne, an animaduerſio & obſeruatio, an aliud quippiam. Nec uerò *ſi origo etiam cauſa eſt, idcirco eadem ſunt ut in partitione duobus membris comprehendi non debeant.* Hoc *enim diſcere debuiſti, ſatis eſſe eas partes aut membra in quæ aliquid diuidatur, uel re, uel cogitatione diſtingui.* Non *quòd originem & cauſam hoc modo diſtingui putem, ſed ut doceam non ueram eſſe reprehenſionem tuam.* Nec *proprie auctores numeri, cauſæ ſunt illius efficientes, propterea quòd iam ante* Thraſymachum *numerus erat, ita eius cauſa ante natum* Thraſymachum *extiterat.* Cauſæ *etiam nomen ambiguum eſt.* Itaque *non ſi uno cauſæ nomine omnia cauſarum genera appellantur, propterea uitioſe faciat qui in cauſæ partitione, formam, & efficientem, & finem quæ uno cauſæ nomine dicuntur, ut eius partes nominauerit.* Breuiter *ac ſimpliciter ea omnia, quæ tu uitioſa putabas in hac diuiſione reprehendi.* Rides *tu, ſi diuis placet, idq́; longa oratione,* Ciceronis *in proponendis explicandisq́; ijs quæ de numero quæri poſſunt, diligentiam: illúdque illi ut uitium obijcis, quòd quindecim de numero poſuerit quæſtiones.* Ego *uerò hoc tibi pro illo reſpondeo, non quindecim modo, ſed multò etiam plures ab eo poni, præſertim cum eæ quindecim quas enumeras, naturam ſolam, quæ tertia pars in diuidendo fuit, attingant, multáſque ponat præterea, quæ ad uſum numeri pertineant.* Quòd *ſi eæ quindecim eam uim ti-*

178

bi habuerint ut hæc te uociferari cogerent: O muſæ, O charites, O præſides ingeniorum literarumq́; deæ! unde quanta tibi facultas à me detur excitandi ab inferis quoſcunque uoles. At non eum ordinem in explicando tenuit, quem in proponendo ſeruauerat. Imò uerò eundem utraq; in parte ſeruauit, ſed te uſque adeo ſiue inuidia, ſiue maledicendi libido uexat, ut eum non potuerit mens tua attendere. Quod quò planius facerem; eius uerba mihi proferenda cenſui: Quoniam igitur cauſam quoque oſtendimus, naturam nunc (id enim erat tertium) ſi placet explicemus, quæ diſputatio non huius inſtituti ſermonis eſt, ſed artis intimæ. Quæri enim poteſt qui ſit orationis numerus, & ubi ſit poſitus, & natus ex quo: & is unus ne ſit, an duo, an plures, quáq; ratione componatur, & ad quã rem, & quando, & quo loco, & quemadmodum adhibitus aliquid uoluptatis afferat. Sed ut in pleriſque rebus, ſic in hac duplex eſt conſyderandi uia, quarum altera eſt lõgior, breuior altera, & eadem etiam planior. Intelligis Brute noſter, hic partitionem ab eo eſſe factam. Hoc nunc ex te quæro, ſi ex duplici illa conſyderandi uia, quam ponit, ſuperiorem quam eandem longiorem uocat, priore loco, & alteram quæ ab eo & breuior & planior dicitur, poſteriore tractet, num officio tibi functus eſſe uidebitur? Certè uidebitur inquies. Intellige igitur nunc Ciceronis in hoc à te deſyderari non poſſe diligentiam, hæc enim apud eum ſequuntur: Eſt autem longioris prima illa quæſtio, Sit ne omnino ulla numeroſa oratio, & quæ ſequuntur. An non his ille uerbis longioris tibi uiæ quæſtiones ponere ui-

detur? Vt autem eas quæ longiorem uiam attingunt, priore loco poſuit, ſic eodem eas explicat. Quibus explicatis alterius uiæ quæſtiones diſſoluit, his uerbis: Ita *ſi numerus orationis quæritur qui ſit, omnis eſt, ſed alius alio melior* atque aptior. Si *locus, in omni parte uerborum: ſi unde ortus ſit, ex aurium uoluptate: ſi componendorum ratio, dicetur alio loco, quia pertinet ad uſum, quæ pars quarta & extrema nobis in diuidendo fuit: ſi ad quam rem adhibeatur, ad delectationem: ſi quando, ſemper: ſi quo loco, in tota continuatione uerborũ: ſi quæ res efficiat uoluptatem, eadem quæ in uerſibus quorum modum notat ars, ſed aures ipſæ tacito eum ſenſu ſine arte definiunt.* Hanc il*le & breuiorem & planiorem, ut dixi, uiam uocauit. Quid enim breuius planiusq; ad ſuperiora reſponderi poteſt?* Hoc *tu quoniam ſiue inuidia impulſus, ſiue ignoratione impeditus non intellexiſti, uociferatus es, confuſionémque in harum quæſtionum explicatione tantam ineſſe dixiſti, ut nouem primis in extremum locum reiectis,* Ciceronem *à decima demum exordium duxiſſe affirmaueris.* Non *te tui pudet? ubi acumen tuum? ubi ratio?* Sed *erro qui acumen & rationem in bruto poſtulem.* R*eſpondendum eſt tamen breuiter ad ea quæ in harum quæſtionum explicatione reprehendis.* Prima *igitur quæſtio eſt ea, qua an ſit omnino numerus quæritur.* Eam *ita ille explicat, ut eſſe numerum dicat, idque ſenſum iudicare.* Hanc *tu quæſtionem uitioſe ab eo tractari ais, quòd nihil ad numeri naturam definiendam pertineat. Quaſi uerò*

ratorios eoſdem & poeticos eſſe ſtatuit. Quod illius reſponſum duabus de cauſis reprehendis, quòd & obſcurum ſit, & falſum. Obſcurum eſſe probas & non probas. Neq; enim propria eſt Rhetoricæ numerorum, ut uis, ratio & diſciplina. Falſum eſſe doces uerbis Ciceronis, quòd in numero poetico certa quædam & definita lex ſit quam ſequi oporteat, in oratorio autem numero nihil ſit huiuſmodi propoſitum. Cicero, Rame, cum ait eoſdem eſſe oratorios numeros & poeticos, non hoc ait, eoſdem pedes ab oratoribus & poetis eodem ordine tenendos eſſe, (poema enim & oratio idem eſſent) ſed hoc ait, quot ſint apud poetas numerorum genera, totidem oratores ſequi & approbare. Hanc autem illius ſententiam eſſe hæc eius in hoc extremo libro poſita oratio declarat. Numerus autem (ſæpe enim hoc teſtandum eſt) non modo non poeticè iunctus, uerum etiam fugiens illum eiq; omnium diſſimilimus, non quin iidem ſint numeri non modo oratorum & poetarum, uerum omnino loquentium, denique etiam ſonantium omnium quæ metiri auribus poſſumus: ſed ordo pedũ facit, ut id quod pronunciantur, aut orationis aut poematis ſimile uideatur. Qualitas autem hoc loco ad nomen hoc, poeticũ, refertur, non ad numerorum, ut uis, modum atq; rationẽ. Quæritur enim, ut ipſe ait, poeticine ſint hi numeri, an ex alio genere quodam. Quo autem pacto intelligat poeticos eſſe oportere, exponit etiam his uerbis: Nullus eſt igitur numerus extra poeticos, propterea quòd definita ſunt genera ſingularum. Nam omnis talis

eſt ut ſit unus è tribus. Pes enim qui adhibetur ad numeros partitur in tria, ut neceſſe ſit partem pedis aut æqualem eſſe alteri parti, aut altera tota, aut ſeſqui eſſe maiorem. Sed quoniam hanc tu partitionem reprehendis, quàm id rectè facias uideamus. Arithmeticos ais numerorum differentias longe alia ſubtilitate partiri, iíſq; enumeratis, duas modo ex his Ciceronis partitione comprehendi confirmas: quæríſq; num è reliquis rationibus nulla in pedes poeticos cadat. Tum ut doceas alias etiam cadere, duobus prolatis pedibus quaſi uictoria exultans Ciceronem admones ut Amphibrachyn frangat quomodo uoluerit, tum nunquam in eo inuenturum eſſe ullam rationem earũ quæ in pedes omneis cadere dixerit. Ego autem ut tibi pro Cicerone reſpondeam, non eum quidem frangam pedem, ſed ad Ciceronianæ partitionis formulam docebo pertinere. Amphibrachys, Rame, cum ex breui, longa, & breui conſtet, nónne Dactylo temporibus par & æqualis eſt? Si autem Dactylum Cicero ita dimenſus eſt ut parem eum diceret, nec tu illam eius dimenſionem in illo pede improbauiſti, inquirénsque diligenter in illum ut ſententiã eius refelleres: lectis accurate iis omnibus qui diligentiſſimè de pedibus ſcripſerunt, hunc pedem potiſſimum, qui eſt, ut dixi, dactylo par, refellendi cauſa protuliſti, an non Amphibrachyn in eandem rationem cadere concedis? Neque enim Amphibrachys in quatuor tẽpora: ut ius, tribus debet, ut unũ tribus cõparetur, ex eóq; triplex ſit ꝓportio, aut dactylus etiã debet. Dactylus autẽ nõ debet tacita tua cõfeſſione. i. taciturnitate tua quæ confeſſionem

imitatur. Aliter enim tibi Amphibrachys legendis grammaticis quærendus non fuit, cum tibi ab aduerſario ultro dactylus oſtenderetur, in quo idem poſſes reprehendere. Quòd ſi dactylum probas parem, nec is aliter par eſt, niſi quia longa eius pars, reliquis duabus quæ breues ſunt, æqualis eſt: eodem modo Amphibrachyn tuum dimetiri debuiſti. Quod ſi feciſſes, parem & æqualem eum eſſe intellexiſſes. Dochimum nunc conſyderemus. Pæan, Rame, uterq; ex quot quibúſq; factus eſt? Nónne cum ſint pares, prior eſt è longa, & tribus breuibus: poſterior autem è tribus breuibus & longa? Horum utrumlibet ſeſquiplicem Cicero facit. Quod non ſtabit, ſi ita diuidatur, ut Dochimum diuidis. Si igitur eum ſeſquiplicem eſſe concedis, neq; id fieri poteſt, niſi ea pars quæ longa eſt tribus reliquis comparetur: profectò aliter Dochimum ac partitus es, tibi diuidendum fuiſſe intelligis. Si enim tria tempora in pæane duobus rectè comparari ob eam cauſam concedis, quòd Ciceronem id facientem non reprehendas: cur in Dochimo quinq; tribus potius, quàm quatuor cæteris quatuor comparabis? Quod ſi tu facere nolis, ego ſcilicet pro Cicerone faciam, præſertim cum ei permittas ut Dochimum & Amphibrachyn ſeu frangat ſeu diuidat quomodo uoluerit. Diuidam igitur hunc in partes duas, quarum una alteri erit par & æqualis. Ita fit ut pàr ſit Dochimus tuus. Quod ſi ita eſt, & hic & Amphibrachys in eam partitionem quæ à Cicerone tradita eſt, cadunt. Quære igitur Rame alios pedes, euolue diligentiſſimè omnes grammaticos, lege

ueteres, percurre nouos, ut Ciceronem refellas. Num*quam, mihi crede, tantum conabere, nunq̃ tantum ſtudio, labore, diligentia perficies, ut tandem aliquem inuenias, qui non concludatur in eam quam ſecutus eſt* Cicero *partitionem.* Erit *enim uel par omnis, uel duplex, uel ſeſquiplex, ſi rectè tempora & diuidas & compares.* Neque *enim* Diomedem *Ciceroni comparandum puto, qui amphibrachyn & epitriton excipit:* Donati*q́; potius ſententiam ſequar, qui hanc partitionem probat.* Non *igitur plura res quæ diuiditur quàm partes eius, ut uis, complectitur.* Sequitur *apud* Ciceronem *tertia quæſtio, quam tu duodecimam appellas, quo numero, aut quibus potiſſimum ſit utendum.* Hanc *tu ad uſum non ad naturam numeri uis pertinere, ſed falſò.* Species *enim numeri, eius naturam attingunt.* Quod *tamen tibi non uidetur, tuæq; ſententiæ rationem perinfirmam affers.* Generis *ipſius, inquis, natura imperitè quæritur in formis, genus enim ipſum numeri definiendum generaliter & explicandum prius eſt quàm ſpecies proponantur.* Quæro *enim ex te* Rame*, num ſi quis rem minimè definiat, idcirco partes eius ad naturam. i. οὐσίαν minimè pertinebunt?* Iſto *quidem pacto ſi animal non definiatur, homo non erit pars οὐσιώδης animalis, nec ulla alia, omneſq; erunt, ut ita dicam accidentales, eáq; partitio qua animal in homines & bruta diuiditur accidentalis.* Quo *quid poteſt dici aut fingi abſurdius?* Atque *hæc facile declarant, hanc* Ciceronis *partitionem ad numeri naturam pertinere.* Nam *ad uſum referri non poſſe, paulo antè oſtendi.* Hoc *tu loco*

Rame, inſitum aut innatum potius tuum in Ariſtotelem odium, inimicitiáſque quas æternas cum illo geris, perſpicuè declaras. In quo Ciceronem etiam inconſtantiæ crimine condemnas, quòd eum quem optimum auctorem cenſet, parum uidiſſe ait, ab eóq; diſſentit. Quaſi uerò fieri non poſſit cum dignitate, ut ab eo quis de aliqua re diſſentiat, quem optimum auctorem iudicarit. Hæc omnia Rame, ex maxima parte ponderanda ſunt. Non enim ſi quis aliqua in re parum uidit, propterea optimus auctor eſſe deſinit: nec ſi quis eius de re aliqua ſententiam minimè ſequatur, quem optimum auctorem cenſuit, idcirco repugnantia loquatur. Reprehenſio enim in eadem re uerſari debet. Optimus eſt Ciceroni uiſus auctor Ariſtoteles cæteris in rebus, in pæane non eſt uiſus optimus. Neq; enim eius auctoritatem defugiſſet. Cum autem eum optimum primum cenſet, deinde ab eo diſſentire ſe dicit, in eo facile oſtendit, q̃ inuitus ab illo diſſentiat. Quanq̃ aſſentari eum Ariſtoteli hoc in loco magis quàm aſſentiri exiſtimas. Præclara ſanè, ut ita dicam, agnominatio, ſed ad ueritatem parum apta. Neq; enim ſatis mihi attendiſſe uideris qui ſint aſſẽtatores, nec qua quiſq; de cauſa aſſentari ſolitus ſit, nec quibus. Quis enim mortuo iam aſſentari uelit? Aſſentatio enim ſtudiũ quoddam habet placendi, quo is in quo illud eſt abuti uult, ad alterius ſiue uoluntatem ſiue uoluptatem, ut ab illo id quod uult cõſequatur. Quid igitur ab Ariſtotele mortuo impetrare uellet Cicero cũ erat in uita, ut id aſſentando conſequi poſſet? Non gloriam, non honorẽ, non gratiam, non amicitiam, non deniq; rẽ ullam aliam. Si

intelligi poteſt, quòd non omnes dicit, ſed eos pedes: quid illud eos refert? Omnes ne? At Ariſtoteles eo loco quatuor tantùm mentionem facit, dactyli quem heroum, ut Quintilianus ait, appellat, trochæi, iambi atque pæanis. Ita cum eos dicit Cicero, hos quatuor ſignificat. Qđ ita facilius intelligetur ſi omnia Ciceronis uerba ſubijciam quibus Ariſtotelis ſententiam explicat. Quod longè Ariſtoteli uidetur ſecus, qui iudicat herorum numerum grandiorem quàm deſyderet ſoluta oratio: iambum autem nimis è uulgari eſſe ſermone. Ita neq; humilem nec abiectam orationem, nec nimis altam & exaggeratam probat. Plenam tamen eam uult eſſe grauitatis, ut eos qui audient, ad maiorem admirationem poſſit traducere. Trochæum autem qui eſt eodem ſpatio quo Choreus cordacem appellat, quia contractio & breuitas dignitatem non habeat. Ita pæana probat & cætera que iam paulò antè protuli. Si hos tantum quatuor dixit ut Ariſtoteles, ſic Cicero, non omnes dixit. Si non omnes dixit, falſum eſt eum putaſſe ab Ariſtotele factam eſſe pedum partitionem. Quod quò facilius intelligi poſſit, uerba etiam Ariſtotelis, quæ Cicero ſuperioribus interpretatus eſt, proferantur:

τῶν δὲ ῥυθμῶν ὁ μὲν ἡρῷος σεμνὸς καὶ λεκτικὸς καὶ ἁρμονίας δεόμενος. ὁ δ᾽ ἴαμβος, αὐτή ἐστιν λέξις ἡ τῶν πολλῶν. διὸ μάλιστα πάντων τῶν μέτρων ἰαμβεῖα φθέγγονται λέγοντες. δεῖ δὲ σεμνοτέραν γενέσθαι καὶ ἐκστῆσαι. ὁ δὲ τροχαῖος κορδακικώτερος. δηλοῖ δὲ τὰ τετράμετρα, ἔστι γὰρ τροχερὸς ῥυθμὸς τὰ τετράμε-

τρα λείπεται δὲ παιάν, ᾧ ἐχρῶντο μὲν ὡς ἐν ἀπὸ περ-
ρήτω ἀπὸ θρασυμάχου ἀρξάμενοι. οὐκ εἶχον δὲ λέγειν
τίς ἦν. ἔστι δὲ τρίτος παιάν, καὶ ἐχόμενος τῶν εἰ-
ρημένων. τρία δὲ πρὸς δύο ἐστίν, ἐκείνων δὲ ὁ μὲν
ἓν πρὸς ἕν, ὁ δὲ δύο πρὸς ἕν. ἔχεται δὲ τῶν
λόγων τούτων ὁ ἡμιόλιος. οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ παιάν.
Atq; his quidem ſuperiora Ciceronis reſpondent. Nunc doce Ciceronem partitionem pedum factam ab Ariſtotele exiſtimaſſe. Quænam, quæſo te, Ciceronis uerba hoc ſignificant? Qui pedum partitionem factam eſſe ab aliquo exiſtimat, is omnes pedes complectatur neceſſe eſt. At treis tantum aut ad ſummum quatuor nominat, heroum, trochæum, iambum & Pæana, ad quos tantum pronomen illud, eos, pertinet: quod ne intelligi poſſet, aſtute aut malicioſe potius ſuperiora Ariſtotelis uerba reticuiſti. Quæ uerò frons eſt tuæ orationis, aut quæ te impudentia, aut inuidia potius adeo cæcum efficit, ut in quo Ciceronem parum uidiſſe & lapſum eſſe diceres, in eo ignorationem tuam proderes? Hæc enim tua eſt oratio, quam ad Ciceronem auertis: Hic M. Tulli genera pedum non diuidit Ariſtoteles, ſed probat pæanis rationem ex dactyli & iambi rationibus confici. Quæ tandem pæanis quarti (de illo enim loquitur) proportio eſt? An non ſeſquiplex? id eſt ea quam ἡμιόλιον Græci, Arithmetici Latini ſeſquialteram appellant. Conſtat enim ex tribus breuibus & longa. Dactyli porrò quæ eſt? nónne æqualis? & iambi aut trochæi nónne duplex? Ex duplici autem & pari quî fieri poteſt ut ſeſquiplex con-

ficiatur proportio? Iunge parem cum dupliciter. i. cum iambo aut trochæo dactylum, quæ ex his orietur, nõ erit ſeſquiplex. Aut, ut planius dicam, dactylus & iambus pæana non efficient. Dactylus enim eſt è longa & breuibus duabus, & iambus è breui & longa. Ita coniuncti hi duo ſiue pedes, ſiue numeri, non modo temporibus & interuallis pæani æquales non erunt, ſed eum etiam duobus temporibus ſuperabunt atq; uincent. Non eſt hæc, Brute noſter, Ariſtotelis ſententia, non eſt, inquam. Quæ igitur eſt? Cohærere uult cũ dactyli & iãbi rationibus. i. pari & dupliciter, pæanis. i. ſeſquiplicem proportionem, propterea quòd nulla inter illas & hanc interijci poteſt. Primum enim unum uni comparatur, in quo dactylus: deinde duo cũ uno, in quo trochæus aut iambus: tum tria cum duobus, in quo pæan cernitur. ἔχεται enim in ſuperioribus Ariſtotelis uerbis, non conficitur ualet, ut uis, ſed cohæret & conſequitur. Non eſt autem mirum, ſi ex his principijs falſis, falſum concludas, ex eâq; fallaci concluſione efficias etiam Ariſtotelem falſum concludere. Ais enim Ariſtotelem ob eam cauſam uelle ex dactyli & iambi rationibus pæanis rationem confici, ut concludat pæana his pedibus præſtantiorem. Quod falſum eſt. Duabus enim de cauſis pæana illis anteponit. Primum quòd herous ſit grandis, & iambus nimis è uulgari ſermone ſit: deinde quòd uterq; ſit aptus ad uerſum. Adhuc reſpondi ad ea quæ tu tibi in tribus primis quæſtionibus ad reprehẽdendum propoſuiſti. Nunc ad ea quæ in reliquis reprehendis eò pauciora dicam, ꝙ tu in his breuior eſſe uoluiſti.

ut Ciceronem pluribus uerbis in ea explicanda uſum fuiſſe confirmem. Ab illo enim loco, eadem cum faciamus quæ poetæ, effugimus tamen in oratione poematis ſimilitudinem, ad illam explicandam ingreditur, longáq; ſatis oratione in ea conſumpta, hoc tandem cõcludit quod duas quæſtiones explicat, Ita fit, ut non itẽ in oratione ut in uerſu numerus extet, idq; quod numeroſum in oratione dicitur, non ſemper numero fiat, ſed nonnunquam aut concinnitate aut conſtructione uerborum. Quod tu, quoniam quorſum à Cicerone fieret, ignoraſti, non eſt mirum ſi poetarum & oratorum ſimilitudinem & diſſimilitudinẽ hoc loco ut alieno tradi putaſti, nec ex illis ſuperioribus inferiora hæc effici. Quæris etiam tu hoc loco, quorſum hæc quæſtio à Cicerone ponatur, totóne in ambitu uerborum numeri tenendi ſint, an in primis partibus, atq; in extremis? atq; illud quæris, propterea ꝙ non ſit ex quindecim una: quaſi uerò poſitis certis quæſtionibus, non liceat interim idoneo loco ullam quæ ad rem pertineat, quaſi interponere. Quæro de te Rame, cum hoc Cicero ſentire ſe dixiſſet omnes inter ſe permixtos & confuſos pedes eſſe in oratione, iambumq;, dactylum, & pæana in toto ambitu temperandos: an non conſequens & quaſi cohærẽs hæc ipſa fuit quæſtio?

Iam quod ais, nouẽ quæſtiones quæ primæ fuerãt, poſtremas ſequi egregio ſanè (ſic enim loqueris) cõfuſionis ordine, hoc falſum eſſe iam ſuprà docui. Has enim nouẽ ea uia conſyderandi complectitur, quã Cicero & breuiorẽ & planiorem uocauit. Has deinceps nouem quæſtiones ſingillatim conſyderas, ſtrictímq; percurris.

Prima omnium eſt: Si *numerus orationis quæritur qui ſit, omnis eſt, ſed alius alio melior atque aptior*. Hanc *Ciceronis reſponſionem gratiorem debere eſſe dicis, ob eam cauſam* ꝙ *perbreuis eſt.* Si *hæc ſatis grauis cauſa eſt, cur gratior reſponſio eſſe debeat: gratiores etiam cæteræ eſſe debent, ſunt enim æquè breues.* Rurſus *hoc loco in eodem luto hæres*. *Aliud eſt enim quærere qui ſit numerus, aliud quid ſit: ut aliud quis ſit* Ramus, *aliud quid ipſe ſit.* Et *tamen utraque naturæ quæſtio eſt.* Altera *quæſtio eſt:* Si *locus? in omni parte uerborũ.* Hanc *ais, ſuprà expoſitam eſſe, cum de toto ambitu quæreretur.* Sanè *expoſita eſt, quod tu profectò nõ reprehenderes, ſi has nouem quæſtiones ad uiam conſyderandi planiorem, ut initio huius loci ex* Cicerone *oſtendi, pertinere indicauiſſes.* Nam *quod ais te eam dixiſſe tum ad uſum pertinere, ego id tum docui falſum eſſe.* Tertia *illa iam ſequitur:* Si *unde ortus ſit? ex aurium uoluptate: hãc etiam ais duobus primis membris, origine, & cauſa contineri.* De *origine illic ita diſputauit, ut inuentores & auctores numeri originem diceret, & de cauſa quæ prima impulerit homines ut numerũ inuenirent.* Hoc *autem loco, originem etiam alterius repetiuit ab aurium uoluptate.* Quanquam *uideri poteſt cauſam eam quæ finalis uulgo dicitur, ſignificauiſſe, ut origo domorum eſt caloris, frigoris, aliorúmque incommodorũ depulſio: quæ eadem finis earũ eſt.* Quartam *quæſtionem, quotuplex ſit numerus, ab illo omiſſam eſſe dicis, ob eámq; cauſam minus eum peccaſſe, quàm in cæteris partibus: quaſi uerò leuius ſit ſemper peccatum quod quis promiſerit, non efficere, aut non tra-*

ctare quod propoſuerit: quàm aut in efficiendo quod promiſerit aut in tractando propoſuerit peccare, præſertim te ſcilicet idoneo iudice. Quòd ſi in cæteris docui non peccaſſe Ciceronem, non in hac minus peccauit, quàm in cæteris. At peccauit certè, ut minus non peccauerit. Si iſto modo uelis cum omnibus agere, cum propoſitis quæſtiunculis plurimis, unam omittunt uel caſu, uel de induſtria, omnes ferè magnos auctores eodem crimine damnabis. Non eſt neceſſe quenquam hoc loco nominare. Cicero autem uel hanc non omiſit omnino, uel omiſit de induſtria. Si de induſtria omiſit, hoc fecit propterea quòd eam antè longa oratione explicauiſſet: Si non omiſit, quod mihi ueriſimile uidetur, ita explicata fuit: Si unus, an duo, an plures? plures.

In quinta autem quam ille ad uſum pertinere dixit, eum errare ſcientem prudentémque aſſeris. Sed quàm conſentanea oratione, uideamus. Ergo, inquis, hãc partem intelligis, non naturæ, ſed uſui ſubiectam eſſe: & tamen prudens ac ſciens erras, & alieno loco ſtatuis. Hoc quidem loco dicendum, Ita prudens ac ſciens erras. Sed ut ad illud reuertar, errat tibi Rame, qui quo quicque loco commodius tradi poſſit uel debeat, admonet. At quòd eam quæſtionem in rei natura uerſari antè dixerat, quam nunc ad uſum pertinere ait, hoc inquies, reprehendo, in eóque illum errare dico. Hanc quidem potuit hoc loco ut antè propoſuerat, explicare. Cui enim dubium eſt quin eadem quæſtio, & ad naturam, & ad uſum numeri referri poſſit, ea duntaxat ſententia & intelligentia qua in natura ſpectauit? Si enim naturam ita reſtrictè accipere uolumus, ut

quod cum in dicendo uerſari uelit, id eſt cum uniuerſum genus dicendi intelligat, rebus etiam ſingulis, ſingula dicendi genera intelligat neceſſe eſt. Quod uerba illius hæc quæ continenter ſequuntur indicant: Remotis igitur reliquis generibus unum ſelegimus, hoc quidem quod in cauſis foróque uerſatur de quo diceremus, & quæ ſequuntur. Hoc tu loco exclamas & quæris, Deus bone quouſque tandem unam eſſe grammaticam ignorabimus, qua omnis oratio munda, propria ſit & elegans, ſic unam eſſe doctrinam omnis elocutionis qua omnis oratio cuiuſcunque generis modique ornata, & collocata ſit! Quis hoc negat Rame! Vna eſt ornandi & collocandi doctrina, ſed multa ſunt & ornandi genera, & collocandi. Quæris etiam qui ſint numeri ſophiſtarum, qui non ſint etiam communes oratorum. Lege diligenter Iſocratem, tum intelliges, non eſſe alios numeros, ſed genus eſſe orationis ab uſu forenſi remotum. Omnia enim nimis compoſita, & compta ſunt, omnia nimiam curam in tenendis numeris redolent, crebrius paria paribus reſpondent, contraria contrarijs, quæ antitheta Græci uocant, quàm forenſis conſuetudo patiatur. Atque hoc illis genus conceditur propterea quôd aurium uoluptati ſeruiant. Oratori autem non conceditur, ne iudex inſidijs fidem ac religionem ſuam attentari putet, eóque à cauſa eius animus abalienetur. Refelle iam, ſi potes, quod Cicero profitetur, non ait alios eſſe oratorum numeros, alios ſophiſtarum, ut putas, ſed aliud dicendi genus. Quàm quæſo decorum eſt,

eius quem reprehendas nec intelligere, nec ſpectare ſententiam? Vrges etiam nos definitionum prætermiſſione. Quæris enim, quid ambitus, quid membrum, quid inciſum. Quaſi uerò nefas ſit de re ulla, prætermiſſa eius definitione, dicere. Quot igitur uerba diuerſa erunt in quamlibet magnis libris, tot definitiones eſſe debebunt. Errauit Plato in Timæo, quòd cum multa de proportionibus cælorum diſſeruerit, nuſquam quid eſſet proportio, id eſt, λόγος *explicauerit, & tamen quodam loco in Phædro docet, de re nulla rectè diſſeri poſſe, niſi antè quid ſit conſtiterit. Hæc una eſt docendi ratio. Aliæ ſunt præterea duæ, de quibus alio loco dictum eſt. Hoc etiam rectè addi poteſt, aliud eſſe artem ſcribere, aliud de arte iudicare. Qui artem ſcribit, eum neceſſe eſt artis uocabula quam uim habeant definiendo aperire. Qui autem iudicat, id quod ſe Cicero ſuſcepiſſe hoc loco dicit, non neceſſe habet definire omnia. Iam uerò cum artes eiuſmodi ſint, ut una alteri ſubſit, ut muſica arithmeticæ, aut una naturæ ordine prior: non uitioſum eſt prætermittere eorum uerborum definitiones, quæ prioris artis ſint propria: quoniam Grammatica naturæ ordine prior eſt Rhetorica, is qui rhetoricam artem docet aut ſcribit, non faciat contra officium, ſi in tradenda arte quid ſit ſyllaba, quid dictio, quid pes, quid figura, quid alia innumerabilia, minime exponat. Artem enim ſuam ſcribit iis, qui grammatica cognita habeant. Hoc cum Cicero intelligeret, non neceſſe habuit quid eſſet ambitus, quid membrum, quid inciſum expliare, Græcáque uerba cum*

Latinis coniungere ſatis eſſe iudicauit, eorumq́; definitionis uerborum à grammaticis petendas cenſuit. Quamquam hoc confirmare poſſum te, ſi horum uerborum uim definitione explicaſſet Cicero, eum reprehenſurum fuiſſe. Quæro enim de te Rame, num grammatici potius officium ſit quid ſit nomen, quid uerbum quàm quid ambitus, quid membrum & inciſum exponere? De nomine ac uerbo, non potes non confiteri. Ambitus autem ſeu comprehenſio quid ſit, cuius erit exponere ſi grammatici non eſt? præſertim cum is profiteatur rectè loquendi ſcribendiq́; ſcientiam, in quibus oratio conſiſtat, cuius partes ſunt circunſcriptio, membrum, & inciſum: nec proferri aliquid recte poſſit, niſi ubi inſiſtendum ſit intelligatur. Itaque Diomedes, Priſcianus, cæteriq; grammatici hæc in tradenda arte definiunt. Quæ cum ita ſint, quid hoc loco Cicero facere debuit? Definire hæc uocabula? At ſi definitione uim eorum expoſuiſſet, continuo eum grammaticos expilare clamaſſes, quemadmodum quadriennio ante in Ariſtotelem criminoſum eſſe uoluiſti, quòd ut ante dixi in libro de interpretatione, nominis, uerbi, & orationis definitiones tradidiſſet. An eorũ definitiones prætermittere? At hoc illi ut uitium obiectas. Si & definiendo, & non definiendo peccare eum uis, quid quæſo faciat? quid uerò eſt quòd non reprehẽdas? aut potius quæ iſta eſt tua reprehẽſio? Ais, reprehẽdo: negas, reprehẽdo: definis q̃d ſit ambitus orationis, reprehẽdo: nõ definis, etiã reprehẽdo. Nemo unq̃ tã pugnãtia locutus eſt. Venio iam ad eã quæſtionẽ quæ eſt de

188

illud,eſſe,breuior. Omnium autem minimum ſpondæum tenet antecedente dactylo,quem ſi tenet,non per ſe dictionem efficit,cuiuſmodi eſt illud,efficit arma. A*tq; has ſolum commutationes Cicero maximè probat.*Sed *aberro ab inſtituto.*Defendendi *enim hoc loco,non docendi partes ſumpſi. Quare quid in his* Ra*mus dignum reprehenſione inuenerit,uideamus.* Hoc *quidem primum reprehendit, quòd cum* Cicero *non ſolum de extremo pede loqui ſe confirmet, quem tamen creticum uelit antecedere non dixerit.* Q*ui non dixit, quos pedes proximos eſſe uelit à cretico aut dactylo poſtremo,is nullum eorum quos nominat,reijcere ſe ſignificat.*Ita*q; rectè ſpondæus,melius iambus,optimè trochæus proximus eſſe poteſt,quo etiam tribrachum addamus licet.* In *pæane altero,quem tu quartum grammaticos ſecutus appellas,pyrrichium te & iambũ dicis agnoſcere,cui loco paulò pòſt cum de iambo dicendum erit,reſpondebo.*De *dactylo autem, proximo à poſtremo,cum in extremo eſt trochæus uel ſpondæus, hoc tibi pro Cicerone,quem poetam eximium & egregium prolatus duobus eius uerſibus facis, reſpondeo, quod tu ipſe reſpondes,cum illud præceptum ſuum ita intelligere,ut nec dactylum ſuum, nec ſpondæum item ſuum uocabulum per ſe uelit efficere.* Nec *uerò dicenda ſunt omnia ei qui præcepta tradat,alioqui commẽtarijs locus nullus relinqueretur: ſed intelligi quædam ſatis eſt, quemadmodum hoc eius præceptum quale ſit,& quænam eius ſententia ſit, ex ijs quæ ipſe ſcripſit,intelligi licet.* Vt *enim omnia eius ſcripta diligentiſſimè euoluas, nunquam reperire poſſis hos duos pedes*

ita continuatos, ut per ſe uterq; dictionem ſuam faciat in clauſula. Tum enim ordinem illorum immutat. Si igitur exemplo docuit, quod tu, ſi dixiſſet, excuſari poſſe confirmas, cur eius ſententiam in hoc præcepto ita explicabis, & interpretabere, ut eum dicas per ridiculum his ſingulis pedibus ſingula uocabula uelle comprehendi? Hoc uerò cum facit, non ipſe, ut tu, ſecum diſcordat, nō à ſe diſcrepat: aliud eſt enim poëmatis ſimilē eſſe orationem, aliud hos duos pedes eo ordine quem Cicero intelligit, concludere. Similis enim poëmatis eſt oratio, cum eſt tota numeroſa. i. cum uerſus in eam immittuntur uel per imprudentiam, uel de induſtria. Itaq; ueteres, in his Ariſtoteles quem hic ſecutus eſt Cicero, uerſum uetant eſſe in oratione, numerum non uetant eſſe ſed iubent. Si ergo hi duo pedes ſic continuati, ſint numerus, cur eis uti non licebit? Si enim uti illis in oratione cadente non liceat, cur iambo & dactylo qui ſenarium claudunt licebit? An quia heroicus uerſus eſt uſitatior? At ſenarius, ut ait Cicero, uſitatiſſimus eſt. Nec uero hæc eò dico, quòd ſenarij & heroici uerſus extremos duos pedes æquè probandos in oratione cadente exiſtimem, ſed ut oſtendam non eſſe uitioſum hoc genus clauſulæ, ſi rarò & modicè adhibeatur. Sic enim à Ciceronis præceptis non abhorrebimus, quem uidemus uix in ſingulis libris bis hos pedes tenuiſſe in clauſula. Quàm uero hoc ipſum reprehendere tibi placeat, hinc intelligi licet, quòd Ciceronem errare dixiſti confirmantem nihil referre productáne extrema totius comprehenſionis ſyllaba ſit, an breuis. De ſpondæo ante ſpon-

dæum nihil loquitur Cicero, *fateor: eorum enim tantum mentionem fecit, quos maximè cadenti orationi aptos uideret.* Quæ *uerò te criminandi libido uexabat, cum hæc ſcriberes, qui id* Ciceroni *obiecaris, quod falſum eſſe illius declarat oratio!* Eum *enim negas probare dactylum in extremo.* Atqui *hæc illius uerba te facilè coarguunt:* Sed *ijdem hi tres pedes male concludunt, ſi quis eorum in extremo locatus eſt, niſi cum pro cretico poſtremus eſt dactylus.* Nihil *enim intereſt dactylus ſit extremus, an creticus, quia poſtrema ſyllaba breuis an longa ſit, ne in uerſu quidem refert.* Audis Rame, *dactylum in extremo à* Cicerone *collocari, non igitur eum ut uideri uis, communi loco rectè locari negat.* Quid *eſt quæſo abuti patientia audientium aut legentium tua, aut bonis diſciplinis & artibus quas tibi arrogas, aut ocio & literis, ſi hoc non eſt!* Omnes *natura ueri cupiditate ducuntur, tu eos quantum in te eſt, à uero ad falſi cognitionem ſcientiamq; conuertis, aut peruertis potius.* Artes *omnes quæ libero homine dignæ ſunt, homines ad ueri approbationem impellũt, dehortanturq; à contrario.* Si *qua eſt in te ars, illam totam eò confers, ut falſa pro ueris approbentur.* Ocium *& literas in ueris boniſq; rebus docendis refellendiſq; contrariis ponere homines ſolent, tu in peruertenda ueritate & falſitate perſuadenda.* Hoc, *credo, fecisti quòd omnes tantum tibi tributuros ſperares, ut quicquid in* Ciceronem *dixiſſes, quicquid eum dicere aut negare confirmaſſes, id tam uerum eſſe crederent,*

Cur enim præſtantior iudicandus ſit, niſi maior quædam cauſa excellẽtiæ inſit, intelligere nemo poteſt. At-*qui eandem ſolum mixturam (ſic enim loqueris) .i. tem perationem habet, ex quo non præſtantia, ſed æqualitas concludi poteſt.* Sed *quis hoc tibi* Deus *reſponſum dedit*, Brutum *illum dichoreo, iambum præſtantiorem iudicaſſe?* Nam *nec ipſe quicquam quod quidem extet, ſcripſit, niſi paucas epiſtolas, nec de illo alius literis mã dauit, unde id poſſes cognoſcere.* Hoc *diuinare eſt*, Brute *noſter, non iudicare.* Si *quid fingi placet, in eo ſi minus ueritatem, at certè ueriſimile ſequamur.* At Cicero *ipſe auctor eſt, uerba melius in longiores ſyllabas cadere.* Idem *etiam auctor eſt hoc in libro, quemadmodũ ex uerbis illius quæ paulò ante prolata ſunt, intelligi potuit, ſyllaba extrema longa an breuis ſit ne in uerſu quidem referre.* Dochimum *postremo loco conſyderas, quem in locum ad extremum omnem acerbitatem omneſq; aculeos accuſationis numerorum uideris contuliſſe.* Reprehendis *enim* Ciceronem *ut confuſionem inuehentem hoc loco, ꝙ triſyllabos, quadriſyllabos & pentaſyllabos pedes præclare & iucunde cadere concludereq; dixerit.* Ita *eos ſolum qui è duabus ſyllabis ſunt, retines, cæteros improbas.* Quis *hoc loco non facile intelligat, id quod ſupra dixi, te ut quadriennio antè nouam dialecticam .i. à præceptis omniũ abhorrentem ſcripſiſti, ſic iam ſcripſiſſe, aut propediem ſcripturum eſſe artem rhetoricam ab omnium inuentis diſſidentem?* Probat Quintili. *triũ, quatuor, & quinq; ſyllabarum pedes in clauſula.* Confundit *iſto iudice & perturbat omnia.* Ariſtoteles *eoſdem tenuit.* Erra-

uit, ſi iſti credimus, Diomedes, Priſcianus, & his antiquior Probus in eadem eſt ſententia. Horum nihil ualet apud Ramum authoritas. Quid eſt alios contemnere, ſibi nimium tribuere: alios præ ſe indoctos, unum ſe eximium doctumq; ducere, ſi hoc non eſt? Quid ſi doceo te facilitatis ſcilicet doctorem, artem hanc difficultatibus maximis & quaſi ambagibus implicare: ſi lucis nouæ inuentorem, craſſiſſimis tenebris obſcurare: diſtinguere tuo iudicio conantem, confundere? Recita noua iſtius præcepta. PRÆCEPTA RAMI. Quanto uero facilius erat & uerius, omne hoc quantumcunq; decretum eſt, per quatuor ſimplices pedes obſeruari? Quicquid enim poteſt in ſex ſyllabis per triſyllabos aut alios pedes in tota illa confuſione præcipi, id clariſſimè poteſt, & facillimè ſine ulla confuſione per diſyllabos obſeruari, ſic paucis uerbis perſpicuè continentur, quæ tam perturbatè tradidiſti. Rectè claudit choreus & choreus longa ſyllaba & iambus: pyrrichius, iambus, iambus, & ſpondæus: longa pyrrichius & ſpondæus: breuis ſpondæus & iambus, ſpondæus & ſpondæus. Intelligitis omnes opinor, quanta ſit in iſto homine in tradendis artibus facilitas. Non uult ſimplex homo dichoreum dicere, non diſpondæum, ſed choreum & choreum, ſpondæum & ſpondæum mauult. Credo ne mali aliquid proferendo quaſi contagione contrahat. At quæ maior facilitas in choreo & choreo, quàm in dichoreo intelligitur? An non maior potius obſcuritas? Qui enim audit & legit hoc totum, choreus & choreus, an non duos eóſq;

diuerſos choreos intelligit? non minus quàm qui audit aut legit Petrus & Petrus? Quis uerò præter iſtũ ſic unquam locutus eſt? Sed quàm aſtutè fecerit ne dochimum, creticum, & dactylum nominaret, quæſo attendite. Creticum *enim ſignificat, cum ait, longa ſyllaba & iambus: dactylum his uerbis, longa pyrrichius: dochimus his, longa, ſpondæus iambus. Quam eius ſiue aſtutiam ſiue ſimplicitatem, ſi quis refellere uelit, an non hoc merito poſſit dicere? Cur dactylum potius* Rame*, longa & pyrrichio notas, quàm longa & duabus breuibus?* Si *hoc ut faceres te id quod inducis, facilitas monuit, hoc alterum multo eſt facilius.* At *diſſyllabum pedem prætermitterem.* An *facilius eſt ad intelligendum qui pes ſit pyrrichius, quàm dactylus? Iſto quidem pacto præter hos quatuor pedes omnes reijciendi erunt poëtis.* Nullus *eſt enim quamuis multarum ſyllabarum, qui non iſto auctore adiectione huiuſmodi facilius quàm ſuo nomine intelligatur.* Longa *enim & ſpondæus moloſſus intelligitur.* Ita *moloſſus abijciendus eſt.* Quod *idem in cæteris fieri licet.* Nam *quod ais, in* Dochimo *uarios pedes intelligi, id paulò antè refutatum eſt.* Iſto *enim pacto abijciendi erunt à poëmate multi pedes, in quibus duo intelliguntur.* Sed *tamen in hoc ipſo erras, quòd ſpondæum & iambum dochimum eſſe dicis.* Aliud *eſt enim eſſe hoc illud, aliud hæc in illo ineſſe.* Sequitur *ea quæſtio quæ in comprehẽſionibus, membris, inciſiſq; uerſatur.* In *qua primum ignorationis & imperitiæ crimine* Ciceronem *condemnas, quod hoc* Craſſi *exemplum, miſſos faciãt patronos, ipſi prodeant, duobus*

inciſis conſtare dicat. Sed dum Ciceronis imperitiam alijs oſtendere uis, prodis tuam. Vis enim periodum eſſe ſententiam abſolutam ex nulla alia pendentem, nec ad aliam ſpectantem: membrum ſententiam ipſam perfectam quidem, ſed aliò tamen relatam, inciſum uerò membri particulam eſſe imperfectam & incompletam ſententiam. Nam ut primum de ambitu dicam, quot nunc proferre poſſum partim ex Cicerone, partim ex alijs probatis auctoribus, qui ad alias ſententias orationeſq; pertinent? Eæ enim orationes quibus nos cauſam rei afferimus, quibuſq; aliquid concludimus periodi ferè ſunt, & tamen ad aliam ſententiam ſpectant, & ex ea pendent. Cuiuſmodi ſunt perorationes, quæ ſi ſole pronunciantur, non eſt dubium quin animi audientium ſuſpenſi ſuperiora, quibus coniunctæ ſint, deſyderent. Deinde inciſum (nam de membro non eſt inter nos diſſenſio) incompletam uis eſſe ſententiam. At Quintil. hoc exemplum affert: Diximus, teſtes dare uolumus, in quo duo inciſa uult eſſe, cum interea utrunq; ſententiam per ſe expleat. Ideóq; exemplũ illud ponit Ciceronis ex XI Corneliana, Domus tibi deerat? at habebas. pecunia ſuperabat? at egebas. idq; ex inciſis eſſe dicit, tu ex membris. Vtris habenda eſt fides? Ciceroni & Quintiliano, an Ramo? Scribas tu nouam Rhetoricam cenſeo, initióq; totius operis moneas omnes, præcepta artis quæ ſis traditurus, ab omnium qui de ea aliquid literis mandarunt præceptis abhorrere. Atq; hoc eſt quod primum in Cicerone Craſſi uerba ſuperiora proferenti iſte reprehendit. Illud etiam ei ut uitium obijcit, quod admo-

nuerit nos omnes, Craſſum niſi interuallo dixiſſet, ipſi prodeant, ſenſurum fuiſſe non effugiſſe ſenarium. H*æc autem* Ciceronis *obſeruatio & prædictio, tanti iſti fuit, ut & ſimplicem eum, & omnino rudem propterea dixerit, quo in loco neſcio qua licentia uſus eſt, ut rudem pro tardo, aut hebete poneret. Quanq̃ enim hunc locum à* Cicerone *mutuatus eſt, (erraui furatũ dicere uolui) tamen rudem ille aliter accepit.* Nec *uero ſatis habuit contumelijs talem uirum & oratorem afficere, eum etiam mendacij accuſat, cum ipſe in id uitium quod illi obijcit, quaſi incurrerit.* A*it enim uerſum nullum eſſe, qui non & membra, & inciſa intercipiat, quod quàm falſum ſit, neminem ignorare arbitror.* S*unt enim ut apud hiſtoricos & oratores ſimplices comprehenſiones permultæ. i. quæ nullum membrum habent, nullamq́; inciſionem: ſic multi uerſus apud poëtas.* Nec *ſi hoc admonuit* Cicero, *idcirco uerſus qui apud poëtas membris inciſis ue conſtat uerſus eſſe deſinit.* P*oëtarum enim oratio tota eſt è uerſibus, oratorum autem numeroſa eſt illa quidem, ſed ſi è uerſibus numeriſq; planè conſtet, uitium erit, ut & ipſe ait, & res eſt, intolerabile.* Q*uod ſi forte per imprudentiam nobis excidant, aut ſi de induſtria à nobis inculcentur, ita denique excuſationi locus erit, ſi membratim inciſeq; dicamus.* N*am quoniam oratorum numeroſa, ut dixi, debet eſſe, id eſt numeris aſtricta, nõ diſſoluta, nec poëma cum uerſus membratim aut inciſim dicimus, interuallum illud facit, ut quod uerſus eſſet apud poëtam hic nõ appareat.* I*n hoc genere il-*

lud eſt Ciceronis pro Roſcio comœdo. Veruntamen quem fraudarit uideamus. Quanq; modus adhibendus eſt, ne quod rarus uſus excuſat propter interuallum, id damnet conſuetudo propter induſtriam, aut ut ita dicam affectationem. Exagitat etiam Ramus Ciceronis orationes in iiſque numeros reprehendit. Sed quàm rectè uideamus. Exemplum eſt illud ſumptum ut antè dixi ex X I. Corneliana: Domus tibi deerat? at habebas. Cuius ſuperius illud inciſum, domus tibi deerat? in quinq; breues deſinere dicit, aut ſi deerat ſit, ut ait, duarum ſyllabarum, turpius in finem heroici uerſus, quorum utrumq; falſum eſt. Nam nec in quinq; breues, nec in uerſum heroicum deſinit. Primum enim extrema pro longa habetur, deinde illud in numeris animaduertere aut ſcire debuit, qui numeros ſe ſcire profitetur, cum extrema uerbi indifferens eſt & anceps, ea non potius pro breui quàm pro longa eſſe habendam. Si enim eam breuem eſſe uis, cum eandem contrà productam eſſe dixero, quo longius progrediare, non habebis. Vt in hoc pronomine tibi uſu uenit. Productam enim hoc loco eam eſſe à Cicerone dico. Quanq; hoc totum longe aliter poſſum defendere. Quis enim te Rame, in inciſis & membris media oratione cadentibus tam religioſum aut potius ſuperſtitioſum eſſe docuit, ut in eis numeros eoſdem quos in clauſulis tenendos cenſeres? Nemo certè. Sed hic me rurſum errare intelligo. Nouam enim rhetoricam cogitat aut ſcribit. In ea quæſtione quæ omnium extrema de numeri uti-

litate eſt iudicium tātum Ciceronis de numeris qui permutatione uerborum ſtante ſententia iacent, reprehendit. Sunt *autem tria exempla ex* Corneliana *ſumpta, quorum medium primo loco conſyderat conceditq; numeroſe concludere. ſed in numeris exponendis peccat.* Neq; *enim hæc oratio cadens* Marcellos, Maximóſq;, *multi eunuchi è* Syria Ægyptóq; *uicerunt, ex iābo & ſpondæo conſtat magis quàm è cretico atq; ſpondæo aut choreo & moloſſo.* Sed *maior eſt error qui ſequitur.* Reprehendit *enim* Ciceronem *quaſi ſuperiora uerba negit præclare cadere, ſi hoc modo permutentur.* Vicerunt *eunuchi è* Syria Ægyptóq;. Nō *enim numerum reprehendit, ſed diſſolutam orationem.* Quod *quò facilius intelligi poſſit, & iſte coargui, uerba* Ciceronis *addam:* Quantum *autem ſit apte dicere, experiri licet, ſi compoſiti oratoris bene ſtructam collocationē diſſoluas permutatione uerborum.* Paulo *etiam infrà cum tria exempla prolata immutauit, uides ne ut ordine uerborum paulum commutato iiſdem uerbis ſtante ſententia ad nihilum omnia recidant cum ſint ex aptis diſſoluta.* Ex *quo facile intelligitur, quæ ſit iſtius reprehenſio, cum illius quem reprehendat non ſpectarit ſententiam.* Cicero *enim de apta oratione dicit, iſte de numeroſa eum putat dicere.* Errauit *rurſus in explicandis huius clauſulæ pedibus, potuiſſe ſuperari, numerum enim ait eſſe ex pyrrichio præcedēte breui & ſpōdæo, cū* Cice. *è tribracho & ſpōdæo aut choreo eſſe uelit.* Sed *hic rurſus error.* Eſt *enim hæc eius noua clauſula.* Reprehēdit *hoc etiā in* Cicerone, *ꝙ fortius uelit uerbo*

claudi quàm nomine orationem, quaſi uerò hoc præcipiat Cicero *, qui eam ferè ſæpius nomine claudit q̃ uerbo, interdum etiam alijs orationus partibus.* Neque *enim ullam orationis partem fugit, è qua dumtaxat numerus exiſtat.*

Quapropter ſi ita ea omnia quæ Ramus *in* Cicero*nis oratore reprehēdit, refelli ac dilui, ut eum qui* Ciceronem *corrigere uelle uidebatur, errare partim inuidia ductum & impulſum, partim ignoratione impeditum, docuerim: ſi eum in his omnibus quæ in illo reprehenderet, ipſius ſententiam nõ ſpectaſſe oſtendi: ſi docui non neceſſe habuiſſe* Ciceronem *ea definire, quorum definitiones ut neceſſarias iſte requireret: ſi denique* Ciceronem *demonſtraui ea quæ idem perturbatè confuſéq; ab illo tractata dixerit ſic diſtinctè faciléq; tradidiſſe, ut apta omnia inter ſe ſint, nihilq; non ſuo loco dilucidè perſpicuéq; explicatum ſit, quod quidem ad eam quæſtionem quam de perfecto oratore inſtituerat pertineret: profectò & hic liber* Ciceronis *ut ſummè neceſſarius retinendus eſt, legendus, ediſcendus: & brutinæ quæſtiones iſtius ut pernitioſæ, non ſolum reijciēdæ & explodendæ, uerumetiã in ignem conijciēdæ ſunt.* A*uctor uero tanti mali qui cum ſpinas & inimicas herbas tantum ex hoc agro euulſurum ſe* Henrico *tum delphino, iam principi ac regi clariſſimo, pollicitus eſſet: non ſpinas aut inimicas herbas, quæ nullæ in eo ſunt euellit: ſed agrum ipſum cum frugibus conatus eſt euertere, ex hoc ipſo agro ut malus agricola, eijciendus eſt, diplomate* Regio *eiuſdem exempli, aut etiam gra-*